Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД УНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 269 (15592) | 1980 оной ноябриин 22, суббото | Сэн 2 мүнгэн.

БАМ-ай БАРИЛГАШАДАЙ ХАРЮУ

Энэ үдэрнүүдтэ Байгал-Амарай түмэр замай барилгашадай партийн Центральна Комитедэй Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежневэй амаршалга урма баяртайгаар угтаа. Энэ абажа, ажалайнгаа дүнгүүдые согсолоод, шэнэ горилгонуудаа бэелүүлхын түлөө оролдожо байна. Партийн түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлэн тула ороноймнан бүхы хизаар нютагуудhаа ирэ ерэhэн худэлмэришэд, инженернүүд, бусад мэргэшэд үзэгдөөгүй богони болзорто, урдань хүнэй ябаагүй тайгаар Зүлхэ мүрэнhөө аяар хольн Амар мүрэн түрэтэр захагүй ургэн дайдые ажалай дуугаар зэрэгцүлжэ эхилhэн юм. Ороидоо зургаан жэлэй саанахаар зорилготой задарюун залуушуулан түрүүшын десантай мавай Буряад ороной хойто нютагуудта — Уланд, Уоянда, Байгал далайн хойто буланда оршодог тохойдо буужа, түрүүшын гадаhа хадхажа, майгатажа, энэ зүгэй шэнэ түүхын эхи татаhаниинь марагүй. Олон мянган километр газарта түмэр зам хүнүүдтэ дабашагүй гэхээр үндэр, гранит шулуун хайнуд, хадын дошхон гол горхонууд, бадха намаг ушараа.

Үзэд мүнөө «Эрхүүгэй областийн ба Хабаровскэй хизаарай газарай дайда дээрэ түмэр зам баригдагдаа. Амаран болон Шэтын областнуудта, Буряад АССР-тэ худэлмэри ургэн дэлгэсэтэйгээр хэгдэжэ. Үзэгдэ нухэр Л. И. Брежневэй баяран бэшэг соо хэлэгдэнэ. Байгал-Амарай түмэр замай зургаанай нэгэ, тодорхойлходо, 500 гаран километрынь манан областийн хойто районуудаар. Байгал далайн эрьесые, хада уулануудые соо сохин гараха юм. Олонхи түмэр зам барилгын түүхэдэ үзэгдөөгүй хүшэр бэрхэшээлнүүдые дабаха бологдоко. Байгалай, Муяын хабсагайнууд доогуур дэлхэй дээрэ эгээ тоннельнүүд малтагдажа байна. Республика соомнай барилгашадай ажаhуудаг нэгэ Северобайкальск хүндэлэбэ. Мүнөө үедэ БАМ-ай Буряадай участогта ажалаан хүн зон ажалана. Үнгэрhэн жэлнүүдтэ гүрэнэй түмэр зам баригшадта, тоннель малтагшадты хэрэгтэй зоорги, ед хэрэгсэл, эрхим техникэ үгөө, мэргэжэл бүри худэлмэриндэй тоо олошоржо байгаа. Партийн XXV съездэй шиидхэбэринүүдые дүүргэхээр бүтэсэ шадалаа элүүлжэ Байгаа барилгашад ганса Буряадай участок дээрэ 1400 километр самсаал сабшаhан, 2 миллион кубометр шорой харгын далан дээрэ адхаа, 130 гаран километр түмэр зам татаhан, зуу гаран км түмэр хүүрэгнүүдые барилhан байна. 1978 оной октябрь hарада, Ленинскэ комсомолой 60 жэлэй ойн баярнуудтэ түрүүшэн поезд республикымаай хойто түрэжэ ерэhэн юм. «Дабаан, бидэ шэмайе дабаабаа» гэhэн идаата түйлагшадай сомогтой дорюун үгэ-мүнөөшье тандэхи хабсагай дээрэ арюутан бэгшэ-hайдаг. Байгша оной июль hарада БАМ-ай поезд Комсомольскэ хүрэжэ ерээ. Байгалай болон Мысовэ станцуудта урагшагай hайнаар малтагдажа, ондохи проектнуудта баталгаа ажалаараа хүн зонтые гайхуулжа, ажалтануулаа улам арьбадхажа байна. Хүсэтэ техникын шинэ хэрэглэжэ, хабсагаан сэогуур гаргагдаhан үндэр, олон километр утаар татагдаhан тоннельнүүд абажа. Москва хотын метрогой гоё hайханиие эжэлүүдгүй абаа. Түмэр замай татагдажа байhан участок бүхэнтэй хүсэн үгтэжэ, барилгашадай бүхы эрилтэнүүд ханагдаhай.

Группын барилгашадай майхан гэрхэнүүд мүнөө түүрэй соо. Үнгэрhэн О. Шахуу жэлэй туршада БАМ-ай участогта 200 мянган дүрбэлжэн метр гэр байгуулагдаhан, олон тоото hүргэлгэнүүд, больницануудай сад-ясли нуудай, нинтын эдеэ хоолой предприятиинуудай, магазинуудай ашаглалгада үгтэжэ, барилгашадай хүндэлэн эрилтэ хэрэглэмжые хангадаг болоо.

Партийн, гүрэн түрын саг үргэлжын анхаралда харюу өгэн, Буряадай участогаа транспортна барилгашад мүнөө өдөрнигөө мэргэжэлэй hайндэртэ — Барилгашадай hэн табан жэлэйнгээ түсэб дүүргэhэн алдартай, КПСС-ай XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө соо мүрысөөндэ оролсожо, табан жэлэй түсэбhөө гаран 62 миллион түхэриг гэ барилга-хабсаралгын худэлмэрилгэбди гэhэн уялга абаhан байна юм. Эдэ үндэр уялгатай ажалша коллектив, худэлмэриндэй бүхэнэй оролцоор бэелүүлэгдэхэнь, лабтай. Тиимэhээ барилгын коллективүүд серьигөө арга боломжонуудые, ажалай иөөсэгые тооложо, социалис уялгануудаа шэнэлээ. Партийн XXVI съездын нэрэмжэтэ коллектив гэжэ нэрэтэй болохо түлөө ажалай тэмсэлдэ партийн Буряадай обкомой, Ленинскэ комсомолой шангай лауреат А. В. Бонгуй хүтэлбэрилдэг бригада эхи табиhан юм. Тоннельдэ дунда мүрысөө үүсхэhэн Ю. Д. Бордаченкын бригадаа 120 метр тоннель малтаха уялгаяа үлүүлэн дүүрэнэ, тингэжэ октябрь hарада түс бригада 138 метр малтаа дабшаа! Инмэ туйлалта тоннель малталгын түүхэдэгүй юм гээд БАМ-аархин өөhэдөө баясана. Нэгдүгээр 12-дохи тоннельнэ отрядта бэшэ, бүхы Совет орон дахь мэдээжэ болоhон В. Р. Толстоуховай хүтэлбэрилдэгтэй бригада байгша оной гурбадахи кварталай дүнгөөр түрүүн эзэлжэ. КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-ай Министрнүүдэй Советэй, облсовпрофой ВЛКСМ-эй обкомнуудай Улаан туг-аар шагнагдаа hэн. Мүн 21-дэхи тоннельнэ отрядhаа В. И. Леоновой бригада үндэр үзүүлэлтэй туйлаhан байна юм.

Партийн XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтахаар ажалаа абаhан тоннельшэд съездын нэгдүгээ үдэрэ ажалаараалагдаhан болзорhоо бүхэлэй жэл урид Байгалдаа малтажа дүүргэхээр шармайна. Энэ уялгань бэлэг бэшэ, тон ехэ харюусалгатай, эдэб хүлеэгдээгүй ажалнүүд ажалай ябасые hаатуулга, тингэбэшэ hайхид үгэhэн үгэдөө хүрэдэг hайн hайхан заншалтай юм.

Энэ зондоо, түрэл партидаа үгэhэн уялгаяа дүүргэхын тэмсэхэдээ, БАМ-айхид худэлмэриингөө бүхы асуудые үндэр харюусалгын хэмжээгээр, гүрэн түрын өмнө сэгнэжэ, жэгдээр, үндэр бүтээсэтэйгээр ажалаараа байдал эртэhээнь зохёохые оролдодог гээшэ. Энэ замай татаглаха далан бэлэдхэхэ, олон хүүргэнүүдые байгуулха, саг болзортонь шпала, рельсүүдээр хангаха гэшэ бэлэн хэрэг бэшэ. Эдэ шухалуудалнуудтай хамта үйлэдбэриин, хангалгын, зөөлгын, бусад олон тоото асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэй. Эдэ шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ хүтэлбэрилдэг, мэргэжэлтэд, юрын худэлмэришэд, коммунистууд, комсомолшуудаа — бүхы ажалшад зохёохы ажалаараа, ажалай дурадхал hанамжаараа шиидхэхы хубитаяа бүрэдэг гэжэ бодото байдал гэршэлнэ.

КПСС-эй XXVI съездын хүндэлэлдэ ажалай вахтада жаргаа 1981 оной бүхыдөө арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүлэгшэнүүдые амжалтатайгаар дүүргэхэ бэзэт гээд баталгаа байhаная партийн Центральна Комитедэй Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Л. И. Брежнев мэдүүлээ hэн. Энэ маршалгада зорюулагдаhан митинг hаяхан Северобайкальск хотодо боложо, БАМ-ай Буряадай участоган баталгаа шэнэ ажалтануудые туйлахабди гэhэн уялга, ажалай, политическэ үндэр дэбжэлтын оршондо алгаа хэрэгүүдээ үргэлжэлүүлhээр.

Цырендоржо Жамбалович Чимитов гансахан совхоз дотороо бэшэ, харин бүхы Хориин район соогоо дүршэл шадабаритай, бэрхэ хонишон гэжэ мэдээжэ болонхоо. Хурьга түлжүүлхэ, нооhо абаха табан жэлэйнгээ түсэбтэ

ЧИМИТОВ ГАНСАХАН СОВХОЗ ДОТОРОО БЭШЭ, ХАРИН БҮХЫ ХОРИИН РАЙОН СООГОО ДҮРШЭЛ ШАДАБАРИТАЙ, БЭРХЭ ХОНИШОН ГЭЖЭ МЭДЭЭЖЭ БОЛОНХОО.

Хурьга түлжүүлхэ, нооhо абаха табан жэлэйнгээ түсэбтэ даабаринуудые үлүүлэн дүүргэнхэй. Түрүү хонишондо томодхогдоhон отара даалгагдаа. Мүнөө тэрэ Байсын-Үбэрэй 900 хонитой комплексдо нүхэдтэеэ ажаллажа байна. Хонидынь тобио таргануд. КПСС-эй XXVI съездын хүндэлэлдэ ерэхэ жэлдэ тэдэнэр хонин бүрhөө хурьга абажа, бултыень томо болгохо хүсэлтэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Анаагай совхозой ахалагша хонишон Ц-Д. Чимитов.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

РСФСР-эй АРБАДАХИ ЗАРЛАЛАЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ХОЁРДОХИ СЕССИ

АЖАЛАЙ АМЖАЛТЫН ЗАМААР

«Табан жэлые габшагайгаар түгэсхэ, КПСС-эй XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтаhа!» — гэhэн бүгэдэ арадай мүрысөөнэй түлэтэ уряае Россин Федерацийн ажалшад үргэнөөр hайшаан дэмжэнхэй. Зохёохы хүсэн түгэс; шэнэ амжалтануудые туйлахаар бэлэн эдэнэр арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ орохоо байна.

РСФСР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй хоёрдохи сессидэ Хабааданай арадай түлөөлөгшэд эрхэтэн оной үндэр мэдэрэлтэйгээр энээн тухай хэлсэбэ. Сесси ноябриин 20-до Кремлийн Ихэ ордон соо худэлмэреэ үргэлжэлүүлээ.

Нүхэд **Л. И. Брежневэй, Ю. В. Андроповой, В. В. Гришинэй, А. А. Громыкын, А. П. Кириленкын, Г. В. Романовай, М. А. Сусловай, Д. Ф. Устиновай, К. У. Черненкын, В. В. Кузнецовой, М. С. Соломенцевой, И. В. Капитоновой, В. И. Долгихай, М. В. Зимянинай, К. В. Русаковой** ороно эрэхэдэ, депутадууд болон айлшад нэрьсмэ, удаан үргэлжэлhэн альга ташалгаар угтаба.

Республикын 1981 оной Гүрэнэй түсэб ба бюджет тухай асуудалнуудые үглөонэй заседани дээрэ зүбшэн хэлсэжэ үргэлжэлүүлhэн байгаа.

Депутадууд үгэ хэлэхэдээ, КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1980 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд, Пленум дээрэ нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэhэн үгэ соохи заабаринуудые удаадахи табан жэлэй бүхы ажал ябуулгада тодорхоилхы удха шанартай байха юм гэжэ тэмдэглээ. Эдэ түүхэтэ документнүүд ажал ябуулгын тодорхой программа, олон миллион совет хүнүүдэй урма зоригыень бадаруулгын эрхэ нүхэсэл болобо.

Нинтын үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлhэнэй, эрдэм, техникын дэбжэлтые хурдадаhанай, ажалай бүтээсэ нэмэхэнэй үндэhөөр республикын экономическа бүхы районуудай үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые саашадань хүгжөөхэ тухай түсэбэй проект дотор хараалагдана гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ. Совет хүнүүдэй ажаhуудалые улам hайжаруулгын аша туhада экономическа хүгжэлтын үрэ түгэс нүхэсэлнүүдые бүрин хүсэдөөр хэрэглэлгэдэ түсэбэй проект шэглүүлэгдэнхэй гэжэ заагдаhан байна.

Россин Федерацийн экономическа ба социальна хүгжэлтын даабаринуудые дүүргэлгэ дааhан хэрэгэйнгээ түлөө мэргэжэлтэдэй эмхидэлые, журам заршамые hайжаруулха, хубинн харюусалгые шангадхаха, ажалша олонинтын үүсхэл эдэбхине али болохорр хүгжөөхын тула министерствэнүүдэй, албан зургаануудай, совет органуудай эмхидхэлэй эдэбхитэй хүдэлмэри ябуулха эрилтэ табина гэжэ депутадууд хэлэбэ.

Нинтын үйлэдбэриин ашаг үрэ ба хүдэлмэриин шанарые дээшэлүүлhэнэй ашаар экономнко хүгжөөлгын арга боломжонуудые бүри хүсэдөөр хэрэглэдэггүйшүүлэ шүүмжэлхы ажаглалтануудхэлэгдэhэн, дутуу дундануудые усадхан зансуулха тодорхой харгы замууд заагдаhан байгаа.

Депутадууд 1981 оной түсэб болон бюджет баталхые дурадхаба.

Депутадууд: РСФСР-эй текстильнэ промышленностнин министр **А. М. Парамонов**, Башкирай АССР-эй КПСС-эй Илишевскэ райкомой нэгэдэхи секретарь **Т. Л. Рахманов**, Кировскэ областийн Слободский хотын 10-дахи дунда сургуулийн багша **В. А. Касьянова**, Сахалинай облгүйсэдкомой түрүүлэгшэ **В. А. Захаров**, ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин президиумэй түрүүлэгшэ **П. Л. Гончаров**, СССР-эй Хүндэ индустриин предприятинуудые барилгын министерствын Главсредуралстройн начальник **О. И. Лобов**, РСФСР-эй барилгын материалнуудай промышленностнин министр **С. Ф. Военушкин**, уран зохёолшо **А. В. Калинин**, «Грознефть» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй «Горскнефть» управленнин ахалагша инженер **А. И. Щербинин**, КПСС-эй Архангельска обкомой секретарь **Ю. Н. Кучепатов**, Челябинска гүрэнэй университедэй ректор **С. Е. Матушкин**, Кемеровскэ областийн «Ленинскуголь» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй генеральна директор **Т. Е. Гребенщиков**, Ярославска областийн гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ **В. И. Попов** гэгшэд элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсаа.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшо, Россин Федерацийн Госпланай түрүүлэгшэ депутат **Н. И. Масленников** түгэсхэлэй үгэ хэлэбэ.

РСФСР-эй 1981 оной Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэб тухай Хуули, республикын 1980 оной Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтын ябаса тухай тогтоол нэгэн дуугаар баталагдаh абтаа.

Удаань РСФСР-эй финансын министр депутат **А. А. Бобровников** түгэсхэлэй үгэ хэлэбэ.

Сесси 1981 оной Гүрэнэй бюджет тухай Хуулиие нэгэн дуугаар баталан абаhан байна. Саг үргэлжын комиссинуудай оруулhан заhабаринуудые хараада абажа, бюджедэй олзо оршонуул болон гаргашанууд 73.106.337 мянган түхэригэй хэмжээтэйгээр баталагдаа. РСФСР-эй 1979 оной Гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай тоосоо баталха тухай тогтоол абтана.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **М. А. Яснов** РСФСР-эй арадай депутадуудай хизаарай, областной Совет тухай РСФСР-эй Хуулийн проект, РСФСР-эй автономито округууд тухай РСФСР-эй Хуулийн проект тухай элидхэлые удэшын заседани дээрэ хэбэ.

Арадай депутадуудай хизаарай, областной ба окружной Соведуудэй эрхэ мэдэлые тодорхойлhон хуулиие баталан абабал таарамжатай байна гэжэ партийн XXV съезд мэдэрээ hэн гээд тэрэ хэлээ. «Арадан депутадуудай хизаарай, областной Соведуудэй, автономито областнуудболон автономито округуудай арадай депутадуудай Соведуудэй гол этигэмжэ түлөөлэлгэнүүд тухай» СССР-эй Хуулиие СССР-эй Верховно Совет энэ жэлдэ баталан абаhан байна.

Энэ Хуулитай тааралдуулан, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиум арадай депутадуудай хизаарай, областной Совет тухай, автономито округууд тухай Хуулинуудай проектнуудые зохёожо, Верховно Соведэй үзэмжэдэ табиба.

Дурсагдаhан Хуулинуудай проектнүүд дотор Соведуудэй этигэмжэ түлөөлэлгэнүүд тодо наринаар элирхэйлэгдэнэ. Нинтэ гүрэнэй аша туhые, эрхэтэдэй аша туhые хараада абажа, арадай депутадуудай Соведүүд нютагай удха шанартай бүхы асуудалнуудые шиидхэдэг, газар дайда дээрэнь хэгдэжэ байhан гүрэнэй, ажахын ба социально-сёёлой барилгые хүтэлбэрилдэг юм гээд тэмдэглэгдэнэ. Партийн шиидхэбэринүүдhээ, социалис обществые саашадань хүгжөөлгын бодото хуули еhонуудhаа үндэhэлэн гараhан гүрэнэй засагай зургаануудай улам үргэдэжэ байhан зорилгонууд тэдээн соо найруулан харуулагдана, нютагай ба бусадшье программануудые зохёон табилгада, газар дайда дээрэнь байдаг үйлэдбэрийн комплекснуудые барилгада, хүгжөолгэдэ хабаадалсаха гэhэн хизаарай, областной Соведуудэй эрхэ батадхагдана. Газараа ашаглан хэрэглэхэ, байгаалиие хамгаалха, барилга хэхэ, ажалай ноосэнүүдые хэрэглэхэ, нютагай барилгын материалнууд болон арадан хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ, хүн зонине социально-сёёлой, ажаhуудалай талаар хангаха хэрэгтэ дээдын зургаануудай мэдэлдэ байдаг предприятинуудай, эмхи зургаануудан, организацинуудай ажал ябуулгые эдэнэр зохилдуулха, шалгаха эрхэтэй.

(Эхин. Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта).

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭ—ШАНГА ШАЛГАЛТА

ТҮСЭБӨӨ ҮЛҮҮЛЭЭБДИ

КПСС-эй XXVI съездые нэрэтэй түрэтэйгоор угтахын түлөө дэлгэрhэн бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсожо, республика дотороо үүсхэл гаргаhан Улаан-Удын районой «Искра» колхозой үхэршэд, хонишод болон hаалишад мал ажалай продуктнуудые худалдаха табан жэлэйнгээ түсэб сүм дүүргэжэ, горитой амжалта туйлаhанаа мэдээсэбэ. Тиигэжэ табан жэлэй түсэбэй ёhоор, бэлэдхэлэй пунктда бүхыдөө 23.690 центнер мяха тушааха байбал, 25.308 центнер эльгээгээ. Мүн энэ хугасаа соо 78.650 центнер hү худалдаха даабаряа 159 центнерээр үлүүлээ. Хонишод табан жэлэй туршада бүхыдөө 1.375 центнер нооhо тушааха түсэбөө 1.423 центнергэ хүргөо.

Арбадахи табан жэлэй түсэбэй дүүргэлтэдэ колхозой фермын коллектив, мүн hү hаалиин нэгэдэхи фермын hаалишад М. Слепенкова, А. Иванова, К. Афанасьева, В. Иванова, хонишод В. Р. Трифонов, Е. С. Асташов, В. Н. Калашников гэгшэд горитой хубитаяа оруулhан байна. Энэ жэлдэ илангаяа hаалишадай амжалтатай. Үнгэрhэн арбан hарын туршада үнеэн бүрhөө 2182—2378 килограмм hү hаahан байха юм.

Эдэ үдэрнүүдтэ тус ажахын үхэршэд, хонишод, hаалишад болон гахайшад үбэлжэлгээ эмхитэйгээр үнгэргэжэ, адууhа малайнгаа ашаг шэмые доошолуулангүй ондо оруулхын түлөө шармайн оролдоно.

Г. ФИЛАТОВ,
парткомой секретарь.

Үбэлдөөшье ехэ hүн hаагдана

КПСС-эй XXVI съездын ойртожо байhан энэ үедэ ажалша коллективүүдэй хоорондохи социалис мүрысөөн улам эршэдэнэ. Загарайн районой Эрхирэгэй совхоздо 10 hаалишан арбадахи табан жэлэйнгээ түсэбые болзорhоонь хоёр hара урид дүүргэ. hаалишад Ц. С. Цыремпилова, И. Н. Дугарова, С. Р. Степанова, Е. Н. Ринчино, З. С. Будаева болон бусад социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябана.

Совхозой түрүү hаалишан Е. Г. Степанова, жэшээлхэдэ, байгша оной арбан hарын дүнгөөр hаамхай үнеэн бүрhөө 2.000 килограмм hү hааха түсэбөө 2.600 килограммда хүргэhэн байна. hаалишан Е. Н. Ринчино үнеэн бүрhөө 2500 килограмм hү hаажа, совхоз дотороо хоёрдохи hуури эзэлбэ.

Нинтын малай үбэлжэлгын эхилhээр, эдэ нүхэднай hү hаалияа дээшэлүүлжэ, үбэлэй үедэшье ехэ hүнэй hаагдаха байhые гэршэлэн харуулна.

С. СТЕПАНОВ.

УЛААН ТУГ БАРЮУЛАГДАБА

hаяхан КПСС-эй Прибайкалийн райком, арадай депутадуудай Соведэй районой гүйсэдком болон хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомой президиум ажахынуудай hаалиин фермэнүүдэй дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй октябрь hарын дүнгүүдые согсолжо, эрхимлэгшэдыень тодоруулhан байна. Тиигэжэ «Прибайкальский» совхозой Мостовкын hаалиин фермын коллектив ажалай тэмсэлдэ шалгаржа, дамжуулгын Улаан тугта хүртэбэ. Тус фермын hаалишад үнгэрhэн hарада hү гүрэндэ худалдаха түсэбөө 165 процент, сагаан эдеэ үйлэдбэрилхэ даабаряа 100 процент бэелүүлжэ, бүхыдөө тушаагдаhан продукциинь 81 процентнь нэгэдэхи сортоор абтаhан байна.

Тиихэдэ «Зырянский» совхозой Нестеровскэ, «Прибайкалец» колхозой Коменскын hаалиин фермэнүүдэй коллективүүдэй ажал hайшаал, магтаалда хүртөө.

Социалис мүрысөөндэ эрхимлэгшэд үбэлэй hарануудта hү ехээр hаахын тула бии байгаа тэжээлээ заабол шанаржуулан буйлуулжа бэлдээд, үнеэдтээ эдюулдэг байха юм. Энээнэйнь ашаар мүнөө hү hаалинь дээшэлhээр.

Манай корр.

hААЛИШАДАЙ ЖЭШЭЭ

КПСС-эй XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө Захааминай райондо социалис мүрысөө үүсхэhэн Хамниин совхозой hаалишад Хандажаб Лубсановна Цыренова, Ринчин Цыбиковна Батуева, Раднажаб Бальжитовна Дашиева гэгшэд табан жэлэй түсэбhөө гадуур тус тустаа зуу—зуун табин центнер hү hаагаа. Ажахын малшад үгрэндэ hү худалдаха табан жэлэйнгээ түсэб Агууехэ Октябриин hайндэр хүрэтэр дүүргэхэ гэhэн уялга абаад, тэрэнээ бэелүүлээ. Харин hү hааха, гүрэндэ худалдаха жэлэйнгээ түсэб болзорhоонь нэгэ hараар урид дүүргэхэ гэжэ шиидэнхэй юм.

Манай корр.

КПСС-эй ҮЛААН-ҮДЫН ГОРКОМОЙ ПЛЕНУМ

Үсэгэлдэр КПСС-эй Улаан-Удын горкомой IX пленум боложо үнгэрбэ. Энэ пленум дээрэ «КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1980 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдhээ, пленум дээрэ «КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэhэн үгэ дотор тодорхойлогдоhон заабаринуудhаа уламжалан, городской партийна организациин бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» асуудал зүбшэн хэлсэглээ. Тус асуудалаар КПСС-эй горкомой нэгэдэхи секретарь **А. М. Беляков** элидхэл хэhэн байна.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ КПСС-эй Октябрьска райкомой нэгэдэхи секретарь **И. А. Антакшинова**, Советскэ райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ **Н. И. Кузнецов**, «Теплоприбор» заводой директор **В. Б. Нимаев**, авиазаводой слесарь **Ю. П. Ламинов**, «Бурятпромстрой» нэгэдэлэй ахамад инженер **В. Р. Соктоев**, 834-дэхи СМП-гэй кранай машинист **Н. И. Уваров**, арадай хиналтын городской комитедэй түрүүлэгшэ **С. М. Серебряков**, Заудинска хилээмэнэй продуктнуудай комбинадай оператор **Г. А. Бардаханова**, «Жилгражданстрой» трестын парткомой секретарь **П. В. Новолодский**, вагонно депогой ахалагша осмотрщик **М. К. Рыбин** гэгшэд хабаадаба.

Пленум зүбшэн хэлсэгдэhэн асуудалаар зохиро тогтоол баталан абаа.

ҮНДЭhЭН ЭРДЭМ НАУКЫН БА МЕДИЦИНЫН ХОЛБООН

СССР-эй Науканнуудай академийн хамтын суглаанай ба Медицинын эрдэмэй академийн хамтадхамал сесси 20-до Москвада хүрэлцэн дүүргэбэ.

Медицинын талаар үндэhэн ба хамhабарин научэлгэнүүдые саашадань мүн гээд сесси мэдэрбэ. СССР-эй Науканнуудай академиин, СССР-эй Медицинын эрдэмэй академиин эмхи зургаануудай, союзна республикануудай Науканнуудай академиинүүдэй, СССР-эй Элүүрые хамгаалгын министерствын ба бусад министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүсэлэл оролдолгонуудаа зорюулха гол шэглэлнүүд сесси дээрэ баталагдаhан тогтоол дотор тодорхойлогдонхой. Академинүүдэй хоорондын саашахи хамжаата хүдэлмэри медицинэ болон элүүрые хамгаалгые хүгжөөлгэтэй холбоотой асуудалнуудаар бэелүүлэгдэхэ научна шэнжэлгэнүүдэй хамтадхамал программа дотор харуулагдаха ёhотой. Энэ программые 1980 ондо бэлдэхээр хараалагдаба. Медицинын ехэ ехэ асуудалнуудаар албан зургаануудай хоорондынь эрдэмтэдэй совет эмхидхэхэ тухай шиидхэбэри сесси абаhан байна. СССР-эй Науканнуудай академиин президент академик А. П. Александров тэрэнэй түрүүлэгшээр баталагдаа.

Медицинын эрдэмэй шухала асуудалнуудые шиидхэхэ, элүүрые хамгаалха хэрэгые саашадань хүгжөөхэ талаар парти, правительствын заабаринуудые амжалтатайгаар бэелүүлхэ зорилготойгоор үндэhэн шухала ба хамhабариин шэнжэлгэнүүдые үргэдхэлгэдэ анхаралда ехээр хандуулдаг болохо урьатайгаар хамтын суглаанда хаба даагашад ороной бүхы эрдэмтэдтэ хандаhан байна.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь М. В. Зимянин, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшо В. Н. Макеев, КПСС-эй ЦК-гай эрдэм наука болон hургуулинуудай таhагые даагша С. П. Трапезников сессиин хүдэлмэридэ хабаадалсаа.

(ТАСС).

РАЙОННО ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИ

ШИИДХЭХЭ ЗОРИЛГОНУУД ЕХЭШЬЕ, ХАРЮУСАЛГАТАЙШЬЕ

Мухар-Шэбэрэй район республикымнай гол түлэб хүдөө ажахы эрхилдэг районуудай нэгэн болодог. Хүдөө ажахынь хэр зэргээр хүгжэнэб, тэрээгээр районой партийна органнзацийн эмхидхэхы, хүтэлбэрилхы хүдэлмэри сэгнэгдэхэ баина бшуу. Тиимэһээ районо партийна конференци дээрэ гол түлэб хөөрэлдөөн хүдөө ажахы тухай болобо.

Һүүлэй табан жэл удаагуур сагай уларил хэзээ хэзээнэйхиһээ хүшэр хүндэ байжа, районой малшад, таряашад нилээд тухашарха баатай болоһон баина. Гэбэшье тэдэнэйл эрмэлзэл ороддолгын ашаар арбадахи табан жэл соо район гүрэндэ һу, нооһо худалдалгаяа юһэдэхи табан жэлэйхиһээ дээшэлүүлээ. Тингэжэ, жэшээнь, юһэдэхи табан жэлдэ гүрэндэ 116,3 мянган центнер һүн, 6908 центнер нооһон худалдагдаһан байгаа һаа, энэ табан жэлдэ 124,6 мянган центнер һүн, 7518 центнер нооһон гүрэндэ тушаагдаһан байха юм. Мүн гүрэндэ мяха худалдалгые ехэ болгохо талаар нилээд ороддолго гаргагдана. 1979 ондо район мяха худалдаха түсэбөө сүм дүүргээ һэн. Мүнөө «Коммунизм» колхоз, «Забайкалец» совхоз түсэбөө бэелүүлхэ аргатай.

Газар таряалангай ажал һайжаруулха талааршье нилээд ехэ юумэн хэгдэжэ байнхай. 6613 гектар шэнэ газар элдүүрилэгдэн ашаглагдаа. Тэжээл бэлэдхэлгын технологи шэнэдхэгдэнэ. Гүрэнэй ехэ туһаламжын ашаар таряалан, сабшалан дээрэ минеральна үтэгжүүлгэ гаргагдана. Хабарай тарилгын ба ургаса хуряалгын хүдэлмэри саг соогоо эмхи гурнмтайгаар хэгдэдэг боложо байнхай.

Гэбэшье районой ажахынуудай зарим тэды амжалтануу, тэдэнэй хүдэлмэриин дутагдалнуудтай зэргэсүүлэн харахада, даншье һаа бага гэжэ хэлэмээр үндэһэ баримтануу бии юм. Энэл дутагдалнуу тухай, тэдэнийе усадхаха хэмжээнүүд тухай партийна конференци дээрэ коммунистнуу гол түлэб хөөрэлдэһэн байна.

КПСС-эй райкомой нэгдэхи секретарь **В. И. Карпов** тоосоото элидхэл соогоо рано-нойнгоо ажахын гол һалбари — мал ажал тухай онсо тогтожо хөөрөө. Мүн энээн тухай конференцнин делегадууд Суулгын совхозой туг-галшан **Б. С. Базарсадаева**, «Авангард» совхозой Алтаншын һүнэй фермые даагша **Д. Д. Дымбрылов**, «Эрдэм» совхозой парткомой секретарь **А. С. Доржиев** болон бусад хэлэһэн байна.

Бүхы дээрэнь абажа харахада, район дотор мал ажалай продукци багаар абтана. Продукци гүрэндэ тушаалгаар район табан жэлэйнгээ түсэб нэгэшье зүйлөөр дүүргэхэгүйнь. Жэшээнь, мяха тушааха түсэбөө «Эрдэм», «Одон», Суулгын совхозууд, «Родина», «Знамя Ленина» колхозууд дүүргэхэгүй болоод байна. Теэд һу, нооһо тушааха түсэбэй дүүргэлтэшье мүн лэ нимэрхүү.

Энэ тулюур байдал тухай тоосоото элидхэл соо хэлэгдээ, үгэ хэлэгшэдшье дурдаа. Теэд мүнөө үедэ мал ажал дээрэ тохёолдоод байһан хүшэр хүндэ байдалые районой коммунистнуу бултадаа үшөө хүсэд онлгоногүй ха гэжэ һэжэг түрэмөөр. Үгэ хэлэгшэд байһан байдалаа дурдаад лэ, яажа энэ бэрхэшээлтэ байдалһаа гарахаб, яажа малаа гарзада оруулангүй үбэлжүүлхэб гэһэн һанамжа дурадхал хэнийншье оруулаагүй. Гэхэтэй хамта гансашье малаа гарзалуулхагүйе ороддохо бэшэ, мүн продукци абалгые улам ехэ болгохо зорилго табиха зэргэтэй бшуу.

Илангаяа районой һү һаалиин фермэнүүд муугаар хүдэлнэ. Олонхи фермэнүүд нёдондонойхиһоо бага һү һаадаг болонхой. Жэшээнь, үнеэн бүриһөө һаагдаһан һүнэй хэмжээн «Заганский» колхоздо 974 килограммаар, «Коммунизм» колхоздо — 566, «Родина» колхоздо — 505, «Искра» колхоздо — 445, Суулгын совхоздо — 440, «Знамя Ленина» колхоздо — 376, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо — 303 килограммаар доошолһон байна. Илангаяа түбэгтэй байдал «Заганский» колхоздо тохёолдонхой. Эндэ 1976 ондо үнеэн бүриһөө 2003 килограмм һүн абтадаг байһан һаа, 1977 ондо — 2350, 1978 ондо — 2042, 1979 ондо — 1605, энэ жэлэй арбан һара соо 626 **килограмм** һаагдаһан байха юм. Эндэ үнеэдые үянгүй, боксово аргаар харууһалха шэнэ комплекс баригданхай. Теэд тэндэнь тэжээл хубаарилха оньһон түхеэрэлгэнь хүдэлнэгүй. Хоёр үбэл эндэ үнеэд газаа, 35—40 градус хүйтэндэ эдеэлүүлөгдэдэг байһан. Үнеэ һаалгын талмай дээрэнь концентрадууд гараар тараагдадаг байха юм. Һүүлэй үедэ эндэхи ажал бүришье тулюур болонхой. Жэлэй эхиннһээ фермые даагшанар гурба дахин һэлгэгдээ. Энээннһээ уламжалан һаалишадай ажалай эмхидхэл болон журам һула. Эндэ социалис мүрысөөн тухай бүри мартажархинхай. Түс комплекс дээрэхи 507 үнеэдэй 140-ниинь лэ һаагдана. Энэ үбэл 140-өөд үнеэн тугаллаха хараатай. Бэшэниинь һубайршанхай.

Эдэ бүхы дутагдалнууд колхозой ахамад зоотехник В. К. Тимофеевэйшье, партийна организацийн секретарь В. Н. Родионовойшье һанаа зобоогоүй ха. Нимэ байдал дары заһахаар болонхой.

Һү һаали гээшэ үбһэ тэжээлнээ эхитэй гэжэ хэндэшье мэдээжэ. Ган гасуур болоһон энэ жэлдэ районой ажахынууд хэрэгтэй тэжээлэйнгээ ородоол 15 процентые бэлдэнхэи. Харин «Знамя Ленина», «Родина», колхозуудта, «Эрдэм», «Одон», Сутайн совхозуудта үшөөшье бага. Эндэ гол түлэб республикаһаа ондоо тээ бэлэдхэгдэһэн тэжээлдэ найданад. Новосибирскэ, Амарай областьнуудта, Алтайн хизаарта һолоомо бэлэдхэхээр 500 гаран хүн, олон машина эльгээгдэнхэй. Тингэжэ тэндэһээ 40 мянган тоннооһоо бага бэшэ һолоомо асарагдахаар хүлеэгдэнэ. Фермэнүүдтэ концентрат болон хэршэгдэһэн һолоомоор бурдуур худхагдажа, үнеэдтэ үгтэнэ. Теэд олонхи ажахынууд энэ шухала хэрэгтэ һаналаа үшөөл хүсэд табяагүй байһаар. Нэгэшье ажахыда тэжээл эһээжэ бэлдэхэ түхеэрэлгэ үгы.

Эдэ бүхы асуудалнууд районой партийна организацийн мүнөөдэрэй гол анхаралда байха ёнотой ха юм. Бии байһан үбһэ тэжээлээ гамтангаар, ашаг үрэ ехэтэнгээр, һайнаар буйлуулжа, малдаа эдюулхэ, малшадай ажалые зүбөөр эмхидхэжэ, социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ, үндэр бүтээсэтэ ажалда хүн бүхэниие зоригжуулха шухала болоно. Энээн тухай конференцийн делегат, «Знамя Ленина» колхозой ахалагша хонишон **Г. Б. Цыдыпов**: «Энэ — бүгэдэнэн хэрэг. Нинтынгээ малые гарзагүйгөөр үбэлжүүлхын тула булта нэгэ хүн шэнгээр оролдохо ёнотойбди», — гэжэ тон зүб хэлээ.

Малшадай ажалай амжалта хаанашье таряашад, механизаторнуудай хүдэлмэриһөө ехээр дулдыдаг гээшэ. Районой партийна конференцит дээрэ механизаторнуудан, таряашадай ажал нилээд шүүмжэлэл, шэнжэлэлдэ ороһон байна. Элидхэлшэ, мүн үгэ хэлэгшэд «Коммунизм» колхозой ахалагша экономист **Е. К. Жиракова**, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ **А. П. Калашников**, «Забайкалец» колхозой парткомой секретарь **С. И. Немчинов**, «Одон» совхозой директор **А. Т. Онтобоев** болон бусад энэ талаар тодорхой, шүүмжэлхы ажаглалтануудые хэбэ.

Район дотор орооһо таряанай, хартаабха огородой эдеэн болон тэжээлэй ургамалнуудан ургаса абалгаар табан жэлэй түсэб дүүргэдбэгүй. Энэ табан жэлэй үнгэрһэн хугасаа соо районой колхоз, совхозуудгүрэндэ 91,5 мянган тоннын орондо 13,2 мянган тонно таряа тушааһан, овощ тушааха түсэбөө 13,2 тонноор дүүргэгүй байха юм. Һүнтын мал үбһэ тэжээлэй талаар ехэ тулюур хангалтатай байгаа. Энэ жэлэй ган гасуурта орооһото болон огородой ургамалнуудыг ёнотой һайн ургаса үгөөгүй.

Районой таряашадай ажал хүдэлмэрине шүүмжэлхы шэглэлтэйгээр хаража үзэхэдөө, районно партийна конференци газар таряалан эрхилэлгын культура, таряалан, сабшалангай ургасые дээшэлүүлхэ талаар горитой хүдэлмэри ябуулагдана гэжэ тэмдэглэбэ. Тэжээлэй шэнэ ургамалнуудыг таригдана, сабшалан, бэлшээриин талмай ургэдхэгдэнэ. Арбадахи табан жэл соо 5876 гектар талмайда сабшалан һайжаруулха хүдэлмэри хэгдээ. Райондо хүрэнгын шанар дээшэлүүлхэ хэрэг һайжаруулагдаа. Үнгэрэгшэ жэлдэ бүхы үрэһэнэй 76,6 процентнь 1-дэхи, 2-дохи классай байгаа. Газарай һалхинһаа ба уһанһаа нуралгатай тэмсэхэ талаар хүдэлмэри ябуулагдана.

Гэбэшье эдэ бүхы хүдэлмэри һанаһанда үшөөл хүрэнэгүй. Зарим ажахынуудта агротехникын түрүү дүй дүршэл, шэнэ арганууд хэрэглэгдэнэгүй. Энээн дээрэһээ ажахы бүхэн аб адли эрхэ байдалтай аал, ондо ондоо хэмжээнэл ургаса хуряана. Жэшээнь, Суулгын совхозой У. Е. Болоневой ударидадаг звено ямаршье сагта үндэр баян ургаса абахадань. «Забайкалец» совхозойхид огородой эдеэ ургуулжа шаданагүй.

«Одон», «Авангард», Сутайн совхозой хүтэлбэрилэгшэд болон агротехническэ мэргэжэлтэй конференци дээрэ илангаяа шангаар шүүмжэлэгдээ. Эндэ газар таряалан жэлһээ жэлдэ муугаар элдүүрилэгдэнэ, үрэһэнэинь хэрэг муугаар эрхилэгдэнэ.

Газар таряалангые ашаг үрэтэйгөөр ашаглалгын эшэ үндэһэн гэхэдэ, зүбөөр, научна ёноор эрхилэгдэһэн севооборууд болоно. Энэ талаар «Знамя Ленина» колхоздо, «Забайкалец» совхоздо нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Гэхэтэй хамта эндэшье дутагдалнууд олон гэжэ конференци дээрэ тэмдэглэгдээ. «Заганский» колхоздо, «Одон» совхоздо, «Коммунизм» колхоздо севооборууд ийлтэ сахигдадаггүй байна.

Үрэнэй ехэ туһаламжын ашаар районой колхоз, совхозуудта машина, тракторнуу олошороо. Мүнөө район дотор элдэб түхэлэй 900 гаран трактор, ашаанай 360 машина, 334 комбайн тоологдоно. Теэд энэ бүхы хүсэтэ техникэ тон муугаар ашаглагдана гэжэ конференци дээрэ шанга шүүмжэлэл гараа. 1979 ондо район дотор трактор бүхэн дунда зэргээр 140 машино-үдэр, харин «Знамя Ленина» колхоздо бүришье бага сагта хүдэлгэгдэһэн байна. Колхоз, совхозуудай МТМ-нүүд гүйсэд шанга гуримтай болоогүй, машинануудые заһабарилха, хүдэлгэхэ ажал эмхигүй байһаар. Механизаторнуудай һуралсалшье муугаар эмхидхэгдэнэ.

«Госкомсельхозтехникын» районно отделени машинануудые, илангаяа малай фермэнүүд дээрэхи түхеэрэлгэнүүдые заһабарилха, хүдэлгэхэ талаар ажахынуудта туһаламжа үзүүлнэгүй. Запчастьнуудшье хомор. Энэ талаар «Госкомсельхозтехникын» районно отделениие эрхилэгшэ **В. П. Кушнарев** конференци дээрэ үгэ хэлэхдээ, өөрыгөө сагааруулхые оролдоод лэ, мүртэй юумэ хэлэжэ шадаагүйнь гэмшэлтэй.

Энээннһээ уламжалан, «Госкомсельхозтехникын» районно управлениин хүтэлбэрилэгшэд болон партийна организаци коллектив дотороо эршэтэ социалис мүрысөө эмхидхэхэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха, машинануудые заһабарилгын шэнэ түрүү технологи үйлэдбэрилөө нэбтэрүүлэн хэрэглэхэ, ажалай журам һайжаруулха талаар ехэ хүсэл ороддолго гаргахаар болоо гэжэ конференци дээрэ онсо тэмдэглэглэбэ.

Арбадахи табан жэлэй түсэб, үялгануудые дүүргэхэ хэрэгтэ районой комсомолшууд, залуушуулай өөһэдынгөө хубитые оруулхын тула оролдолго, эрмэлзэл гаргажа байһан тухай, тэдэнэй зоригжол түгэс ажал тухай ВЛКСМ-эй райкомой секретарь **Н. Л. Соколов**, аба, эжынэрэйнгээ эрхилжэ ябаһан ажал хэрэгтэ залуу үетэнэй, һүргуулнин үхибүүдэй хэр зэргэ хабаадуулагдадаг мэргэжэл шэлэхэ хэрэгтэнь тэдэндэ багшанарай нүлөөлдэг тухай райгүйсэдкомой арадай гэгээрэлэй таһагые даагша **В. Г. Гармаева** болон бусад конференци дээрэ үгэ хэлэһэн байна.

Районно партийна конференциин хүдэлмэриндэ КПСС-эй обкомой секретарь **В. Ф. Лысов** хабаадажа, дэлгэрэнгы үгэ хэлээ.

Шэнээр һунгагдаһан райкомой эмхидхэлэй пленум дээрэ КПСС-эй райкомой нэгдэхи секретаряар **В. И. Карпов**, секретарнараар **Н. Т. Хабалов, В. К. Перекалов** гэгшэд һунгагдаба.

Д. ДАШИЕВ,
манай тусхай корр.

Хүдөө нютагай түхэл шэнжэ

СИБИРИИН АГРОКОМПЛЕКСНУУД

Нютагай үйлэдбэриин ашаар энэ үргэн нэлэнхы түргэнөөр хүгжэжэ байһан районой хүн зоной эрилтые эдеэ хоолой гол зүйлнүүдээр хангаха гэһэн Сибириин хүдөө ажахын урда табигдана. Энээнһээ ... лан, промышленна томо ехэ комплекснуудай байгуулхатай хамта эндэхи хүдөө ажахын үйлэдбэриин хүсэн ... хэгдэжэ байнхай.

Тиигэжэ Красноярай хизаарай (Зүүн Сибирь) урда ... нуудта мал ажалай түгэс оньһожоруулагдаһан комплекснууд баригданхай, мүнөөшье баригдажа байһаар. Эн... туд бүхэниинь жэлдээ 100 мянга гаран гахай шахан ... луулдаг юм. Тэрээнһээ гадна, шубуунай мяха үйлэдбэ... 13 фабрика, буруу хашарагуудые үсхэбэрилхэ, шахан... галуулха тусхай шэглэлтэй 40 предприяти эндэ байгуулданхаи.

Баруун Сибириин ажахынууд мяхалиг, һүнэй үүлдүхэр мал үсхэбэрилгые хүгжөөхын тула баян арга бо... жонуудтай юм. Фермэнүүдтэнь 6 миллионһоо дээшэ... гой үхэр мал, 2 миллионһоо үлүү гахай, 4,5 миллион ... харууһалагдана.

«Омскын бекон» гэдэг фирмэ Сибирьтэ эгээл томо... болоно. Гансал нёдондо жэл тусхай шэглэлтэй ажалдай энэ нэгэдэл 13 мянган тонно, түсэбтэ табан жэлэй... бэн жэл соо 48 мянган тонно гахайн мяха гүрэндэ худ... Байгал-Амарай түмэр замай оршондо мяха-һүнэй... мышленностиин 18 предприяти барихые хараална. Энэ... ондо тусхай шэглэлтэй совхозуудые байгуулһаная... лай комплекснуудые, теплицэнүүдые барилһанай, транс... на гаргашануудые хорооһоной ашаар жэлдээ 6 ми... түхэриг алмаха аргатай болохо байна.

Хүйтэн шэмэрүүн улэрилда яһала һайнаар үсхэбэрилгдэг мяхалиг үүлтэрэй үхэр мал бии болгохо хүдэлмэриинөө Сибирьтэ үргэнөөр ябуулагдана. Ондоо тээнэ... даһан бодо малые нютагай үүлтэрэй үхэрнүүдтэй худа... лижо, шэнэ үүлтэрэй мал бии болгогдоно. Сибирьта... болгогдоһон герефордско үүлтэрэй мал ашаг шэмэ... үүлтэрэйнгээ шанараар дэлхэй дээрэ түрүү һуури эзэ... болонхой. Тэрэ сүүдхэдээ шэгнүүрээ 1400 граммаар ... дэг. Хээрын үбһэ ногоо сабша жа абаха, мүн холимог... жээл бэлэдхэхэ арга онолнууд нарижуулан һайжаруулна... на. Водородно бактеринүүдһээ хэмэл белогуудые проте... ленна аргаар абалга горитой нэмэлтэ аша туһа үгэхэ... Мүнөө дэлхэй дээрэ адууһа малай тэжээлдэ белогой... талдадаг байһаниинь бүгэдэнэ мэдээжэ. Харин СССР-... дуталдалынь жэлдээ 9 миллион тонно шахуу болодог...

СССР-эй Науканнуудай академиин Сибириин отделе... эрдэмтэд малай тэжээлдэ белогой хубитые нилээд ... лүүлхэ арга олгоһон технологи зохёогоо. Сибирьтэхни... рүүшин промышленна түхеэрэлгэ дээрэ абтаһан 100 ... белок сүүдхын бүхы рациондо хүрэхэ шэмэтэ амжа... лотануудтай байдаг гээшэ. Эрдэмтэд эдэ нэмэлтэнэ... хэрэглэжэ, жэшээтэ һайн хэдэн «меню» зохёогоо.

Промышленна үндэһэ һуури дээрэ мал ажалай томо... комплекснуудые байгуулга продукци үйлэдбэрилгэдэг... лай гаргашые 5—6 дахин хороодог байна. Энэнь хүн... риин хүсөөр ехэтэ дуталдадаг Сибирьтэ яһала ехэ... шанартай. Мүнөө Сибириин гахай үсхэбэрилгын комп... нуудта оньһожоруулгын хэмжээн 90 гаран процент б... хой.

Сибириин конструкторнууд болон машина бүтээгшэ... лай тэжээл хубаарилан үгэхын, байра соохиеньь сэ... хын тула онсо өөрсэ шэнжэтэй олон түхеэрэлгэнүүдые... хёогоо. Дулаасуулгын, гэрэлтүүлгын таарамжатай зохи... һон түхеэрэлгэнүүд, мүн үнеэдые уяха шэнэ автомат... һон бүтээгдэнхэй. Мал ажал дээрэ хүдэлжэ үзөөгүй хүн... тэ, эдэ бүгэдэ эгээлэй юрын хэрэг, жэжэ-бужын юумэн... гээр үзэгдэхэдөөшье магадгүй. Зүгөөр адууһанайнгаа... лээр гү, али һаалгын үедэ үнеэдые номгохон бо... гээшэ орёо хэрэг болоно гэжэ малшад һайн ойл... Үнеэдые уяха шэнэ арга урдын онол аргатай сасуу... ажалай гаргашые 8—10 дахин доошолуулдаг байна.

Ойрын өрээдүйдэ мал ажалай комплекснуудто гар... бүрин хүсэдөөр оньһожоруулагдаха юм гэжэ Сиби... эрдэмтэд тоолоно. Адууһа малай байранууд соохие... то газууд ба тооһо шоройгүй байлгахын тула таарам... байдал байгуулхые оролдоно. Байра соохи агаарыень... сэбэр болгохо талаар өхэ юумэн хэгдэнэ. Тусхай... түхеэрэлгэнүүд, приборнууд үхэр малай ямар байһые... гаха юм.

Борис ИВА...
АПН-эй корреспо...

КОММУНИСТ тухай хоорөөн

НЭРЭ ХҮНДЫН ХЭРЭГ

ҮНГЭРЭГШЭ хабар һэн. Тиихэдэ Ашангаар ябаһан хүнби. Шад улаан будагтаи «Москвич» машинаяа өөрөө жолоодожо ябаһан, миһэд гэнги, урин шарайтай, хүдэр тэгшэ бэтэй хүн эбдэрһэн тракторай дэргэдэ өрэбэ. Совхозой ахамад инженер Баир Рыгденович Жалсановта хандан: «Эдэ һаатаһан тракторнуудыемнай үзэжэ, заһабарилха заабари үгыт даа», — гээд ерэгшэ хүнэй шарайе гэтээд байгаа һэн. «Георгиевский» совхозой Ашангын 2-дохи отделение эрхилэгшэ Батомунко Цыбенович Дондоков.

Ашангын сомоной Советэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Б-С. Н. Бадмаев хабарай тарилга дээрэ хүдэлжэ ябаһан механизаторнуудай, мүн малшадай ажал хэрэгээр һонирхогоо иишэ баһа ерэнхэй байба. Суг ябаһан зон һэн туладаа хоорондоо хөөрэлдөө дэлгээ, һанал бодолоо андалдан хубаалдаа бээзбидаа.

—Батомунко Цыбенович Ашанга тосхондо байгуулагдаһан манай Советэй депутадуудай бүлэгые хүтэлбэрилдэг гээшэ. Гүйсэдкомоймнай гэшүүн шадамар бэрхэ эмхидхэлшэ, урагшаа һанаатай, сэдьхэл һэшхэлээр сэбэр лэ хүн даа, — гээд, Базарсада Насынович тэрэниие магтан дурсажа байгаа һэн.

Ашангада урдань хада Хориин районой томохон ажахынуудай нэгэн Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз байһан юм. Тиигээд хожомынь Анаагай совхозой отделени болоод байтараа, «Георгиевский» совхозой байгуулагдахада тэрэнэй мэдэлдэ ороһон. Иигэжэ Ашангада гол түлэб хони үсхэбэрилхэ, һүнэй мал бариха шэглэлтэй томохон һалбари болон тогтонижоо бэлэй. Тэрэ гэһээр хорёодһоо нааша жэл үнгэршэбэ.

Гэхэ зуура энэ отделени сабшалан болон таряалангаар яһала баян гэхэдэ боломоор. Газар баялигайгаа үрэжэл дээшэлүүлхэ, адууһа малайнгаа ашаг шэмэ арьбадхаха мэргэжэл шадабаритай механизаторнуудшье, малшадшье эндэ олон. Һүүлэй жэлнүүдтэ нютагай олон залуушуул эдэ мэргэжэлнүүдые шэлэжэ, ажахыдаа үлэдэг болоһониинь һайшаалтай агша. Зүгөөр эндэл худэлмэри зүбөөр эмхидхэхэ, үйлэдбэри хүтэлбэрилхэ шадабаритай, дээдэ һургуулитай хүдөө ажахын мэргэжэлтэй хүтэлбэрилэгшэд хэрэгтэй болоод байгаа.

Тиихэдэ Батомунко Буряадай хүдөө ажахын институт дүүргээд. Эрдэмтэ зоотехнигэй мэргэжэлтэй болоһон залуухан хүбүүн Амгалантын отделениде зоотехнигээр томилогдоһон. Шудалһан эрдэмээ бодото хэрэгтээ зорюулжа эхилһэн бэлэй. Удаань Ашангын һүнһаалиин фермын бригадираар хүдэлөөд туршаа. Иигэжэ хүтэлбэрилхы онол аргын бодото һургуули гараһан байна. Эндэ хүдэлхэдөө зоотехническэ заабари болон эрилтэнүүдые тэрэ зүбөөр баримталдаг һэн. Тэжээл шанаржуулан буйлуулха, үнеэдые тугаллуулха, саг соонь ороондо оруулха, нарин нягта зоотехническэ бүридхэл эрхилхэ, һаагдаһан һүнэй шанар һайн байлгаха гэхэ мэтын зайнашагүй асуудалнуудые шиидхэдэг байба. Һаалишадай зоотехническэ һуралсал эмхидхэхэнээ эхилээд, бэшэ хэхэ юумэн гаражал, үргэлжэлжэл байгаа юм бээ.

Иимэ хүтэлбэрилхы, эмхидхэхы зиндаатай олон шатые ядамаргүй дабаһан, хүн зонойнгоо дунда хүндэтэй боложо шадаһан мэргэжэлтые саг соонь бүри дээгүүр тушаалда дэбжүүлхэ шухала байгаа. Тиигээдшье үйлэдбэри хүтэлбэрилхэ хүдэлмэридэ шадаал һаа, арадай ажахын эрдэмтэ мэргэжэлтэдые дэбжүүлхэ хэрэгтэй гээд партимнай заадаг гээшэ ааб даа.

Партийн Хориин райком нэгдэтэ Батомунко Цыбенович Дондоковые урижа, Ашангын отделениие эрхилэгшээр хүдэлхыень дурадхаа бэлэй. Теэд тэрэ ехэ арсаашьегүй һэн. Партийн үзүүлһэн тэрэ найдабариень Батомунко Цыбенович урагшатай һайнаар дүүргэжэ ябана гэжэ хэлэлтэй.

Үнгэрһэн жэлэй малай үбэлжэлгын харюусалгатай хаһа хүшэршэг байдалда үнгэрһэниинь мэдээжэ зүйл ааб даа. Гэбишье ашангаархид энэ хэсүүхэн сагые эмхи гуримтайгаар дабажа гараа һэн. Энэ хугасаада һү һаалияа доошонь оруулаагүй, малынь һайнаар ондо ороо.

Энэ отделениин малшад район соогоо эгээл түрүүлэн, гүрэндэ һү худалдаха табан жэлэй түсэб, мүн абаһан уялгаяа дүрбэн һараар урид дүүргэһэн зэргэтэй. Тэрэ амжалтаарнь ашангынхидые КПСС-эй райком, райгүйсэдком халуунаар амаршалаад, ажалай үшөө ехэ амжалта түйлаха байһандань гүнзэгыгөөр этигэжэ байһанаа мэдүүлээ һэн.

Эдэнэр КПСС-эй XXVI съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эдэбхитэй оролсоод, түсэбһөө гадуур үшөө мянган центнерһээ бага бэшэ һү гүрэндөө худалдаха гэһэн социалис уялга абаа юм. Тэрэнээ мүнөө урагшатай һайнаар дүүргэжэ байнхай.

Бэрхэ малшадые, хонишодые, һаалишадые үргуулан хүмүүжүүлхэ талаар Ашангада яһала ороддолго гаргагдана. Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада хоёр хонишод эуутан солотой болонхой. Тэдэнэр хадаа Хандуева Галина Бадмаевна Мурдонова Цыренханда Ринчиновна хоёр болоно. Габшагай ажалайнгаа түлөө тэдэнэр КПСС-эй райкомой, райсоведэй гүйсэдкомой зүгһөө Хүндэлэлэй грамотаар, үнэтэ бэлэгээр шагнагдаһан шуу.

Хонишон Ц-Х. Мурдонова бишыхан хүүгэдээр олон байбашье, хонин ажалаа орхингүй, зоригжол ехэтэйгээр ажаллажа, зуун эхэ хонин бүриһөө зуун хурьга жэл бүри түлжүүлдэг баян дүршэлтэй малшан болонхой.

Ашангада 400 үнеэдэй багтаамжатай комплекс баригдажа, ашаглалгада үгтэхэ дүтэлэнхэй. Тус комплексые дүүрэн хүсэн соонь ашагладаг болохо бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Үнеэдые эдеэлүүлгэ, тэжээл буйлуулга гэхэ мэтын бар хүсэнэй хүдэлмэри эндэ бүхыдөө оньһожоруулагдаха юм. Һайн үүлтэрэй 100 гунжадые худалдажа абанхай. Тиихэдэ үшөө 50 гунжад Хориин совхозһоо асарагдахань.

Эндэхи механизаторнуудоньһон техникэзэ ашаг үрэ ехэтэйгээр, удаан саг соо ашаглахые оролдодог. Эндэ техникэ хадагалга, харууһалга, заһабарилга эмхи гуримтай болгогдонхой.

Эдэ мэтын шухала хэрэгүүд имаггал отделениие эрхилэгшэ Батомунко Цыбеновичэй хүтэлбэри доро бэелүүлэгдэнэ. Тэрэнэй эндэ ерэжэ хүдэлһэнһөө, отделени даажа абаһанһаа хойшо ажахын һалбари урагшаа гараа, үйлэдбэринь өөдэлөө гэжэ хэлэдэгынь тон зүб лэ тобшолол гэжэ хэлэмээр.

«Георгиевский» совхоз һүүлэй хэдэн жэлэй туршада һайжаржа, ажал хэрэгэйнь урагшатай ябадаг болоһон ушарта Батомунко Цыбеновичэй хүтэлбэрилдэг Ашангын отделениин коллективэй оруулһан хубита нилээд горитой.

Ашангаархидай «Батомункодо хэлэхэ, Батомункодо хандаха. Батомункоһоо зүбшэл һураха» гэлсэдэгынь би ходо дуулагшаб. Тиигэншьегүй аргагүй. Тэрэ хүнүүдтэй үгээ ойлголсожо ядахагүй, даруу түбшэн, тэниглэн һайн зантай, хамтын хэрэгтэ хабаатай ямаршье асуудал бүтэхэ тээшэнь шиидхэдэг иимэ онсо шадабаритай хүтэлбэрилэгшэ мүн.

Тээмэндэ үнгэрһэн совхозой тоосоото һунгалтын партийна суглаанда хабаадаһан коммунистнуу Батомунко Цыбенович Дондоковые нэгэн дуугаар һаяхана болоһон районно партийна XXXXI конференцидэ делегадаар һунгаа һэн.

КПСС-эй райкомой байшангай дэргэдэхи районой Хүндэлэлэй самбарта дүрэ зурагаа табюулха ехэ хүндэтэй эрхэдэ тэрэ хүртөө.

Ж. БАДМАЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Камчатка гэжэ хахад аралай хойто хубида оршодог Корягай автономито округой багтуулагдаһаар 50 жэл гүйсэхэнь. Мүнхэ сэбдэг газартай энэ нютагта эртэ урда сагһаа ажалша бэрхэ корягууд, чукчануу, эвенкнүүд, ительменүүд ажаһууһан юм. Революцийн урда тээ үхэжэ дуулаха туйлдаа хүрөөд байһан эдэ үндэһэ яһатад мүнөө зуун жэлнүүдтэй тэнтэй зам дабажа, шэнэ ажабайдалай үргэн харгыда гаранхай.

Корягай автономито округой амжалтануу социализмын зохёон байгуулхы хүсэнэй, ленинскэ национальна политикын гэршэ мүн. Округ Ажалай Улаан Тугай ба Арадуудай Хани барисаанай орденуудаар шагнагданхай.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: «Орбита» станци, хүсэтэ вездеходууд-корягай газар дайдын мүнөө сагай шэнжэ, комсомолка Лариса Ивановна Омяна Ленинградай багшанарай институт дүүргээд, багшалжа байдаг.

КПСС-эй XXVI СЪЕЗДЫЕ ҮГТҮҮЛАН

ҮАРГА БОЛОМЖОЁО ГҮЙСЭД АШАГЛАХАД...

КПСС-эй XXVI съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсоһон манай совхоз Баргажанай-Адагай мяханай комбинадта 11395 центнер мяха тушаажа, табан жэлэйнгээ түсэбые 100,8 процент дүүргэһэн байна. Жэлэй дүүрэтэр үшөө 150 центнер мяха бэлэдхэлэй пунктда эльгээжэ, хараалагдаһан даабаряа 245 центнерээр үлүүлхэ зорилготойбди.

Үрэндэ мяха тушааха табан жэлэйнгээ түсэб сүм дүүргэхэ хэрэгтэ мал шахан таргалуулдаг гүүртэдэ ажалладаг үхэршэднай горитон хубитаяа оруулаа. Эдэнэрнай табан жэлэй эхиннһээ хойшо мал шахан таргалуулха талаар ехэхэн амжалтануудые түйладаг байһан юм. Жэшээлбэл, үнинэй дүй дүршэлтэй үхэршэд Николай Дмитриевич Белокопытов, Илья Сергеевич Гусев гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригадануу харууһалхаар даажа абаһан үхэрнүүдэйнгээ шэгнүүрые жэл бүри ехээр нэмээжэ, хараалагдаһан түсэбөө холо үлүүлэн дүүргэдэг байһан юм.

Тодорхойлбол, Николай Дмитриевич Белокопытов сугтаа ажалладаг Петр Ламожапович Тугутуров, Александр Михайлович Алексеев гэгшэдтэйгээ хамта гурбадахи квартада даажа абаһан 220 үхэрэйнгөө шэгнүүрые дүн хамта 194 центнерээр нэмээжэ, даабаряа 83 центнерээр үлүүлээ. Тиигэжэ энэ коллектив мал бүхэнэйнтөө шэгнүүрые хоноэй 970 граммаар дээшэлүүлһэн байна. Мүн И. С. Гусевэй бригада эдэнэрһээ холо гээгдээгүй, ехэхэн илалта түйлаа юм.

Хэрбээ бүхы бригадануу, тодорхойлбол, буруу, тугал харууһалагшадай нимэ жэгдэ һайнаар ажаллаһан байбал, мяха үйлэдбэрилхэ даабаримнай холо үлүүлэгдэжэ, горитон амжалта түйлагдаха бэлэй. Илангаяа продукцинмнан шанар эрид һайжаржа, ехэхэн нэмэлтэ түлбэри абтаха һэн.

Мүнөө үедэ ажахымнай гүрэндэ бага шэгнүүрэй мал олоор тушааһан зандаа. Һүүлэй жэлнүүдтэ тушаагдаха малаймнай шэгнүүр дээшэлхын ороондо улам доошолно. Жэшээлбэл, 1978 ондо тушаагдаһан малаймнай түс бүринь шэгнүүр 351 килограмм байбал, байгша ондо 263 килограмм шэгнүүртэй үхэрнүүдые мяханай комбинадта эльгээгдэбди. Мүн бэеэр ехэ, тарган мал үсөөнөөр тушаагдана. Энэ жэлдэ ороидоол 60 үхэр ехэ шэгнүүртэйгээр тушаагдажа, ажахымнай 9001 түхэриг нэмэлтэ түлбэри абаа.

1978—1979 онуудта совхознай гүрэндэ мяха тушааха түсэбоо амжалтатайгаар дүүргэжэ, малайнгаа тоо толгойе горитойгоор олошоруулжа шадаһан байна. Мүнөө жэлдэ нимэ дүн түйлагдабагүй. Байгша ондо мяха тушааха түсэбөө бэелүүлжэ шадаагүйбди. Мүн малай тоо толгой олошоруулха даабаримнайшье бэелүүлэгдэбэгүй. Энэ ямар ушарһааб гэбэл, үнгэрһэн үбэлжэлгын үедэ талха таряанан зүйлөөр хомор байһан дээрэһээ гахайнуудаа олоор тушаажа, тоо толгойень үсөөрүүл

РСФСР-эй АРБАДАХИ ЗАРЛАЛАЙ ВЕРХОВНО СОВЕТЭЙ ХОЁРДОХИ СЕССИ

АЖАЛАЙ АМЖАЛТЫН ЗАМААР

(Эхэсгэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

...ана ба республиканска ... предприятинуудые ... ай, областиин газар ... дээрэ тааруулан табиха ... нуудые хаража үзэхэ, ... тушаа тобшололнуудые ... министерствэнүүдтэ, ... зургаануудта үгэхэ эрхэ... дүүдтэ олгогдоно. Мөн... ... байдаг предприятинуд, нэгдэлнүүдэй болон ... үүдэй түсэбүүдэй проектүдэй, баталагдаһан түсэ... даабарита тоонуудые, показательнуудые Совет... табиҳыень СССР-эй РСФСР-эй министерствэ... үрэнэй комитедүүд, ал... зургаануудхангадаг түлдые зохёохо, баталха ... үрэнэй засагай зургаа... тобшололнуудые ха... абаха дурим хуулий проектнүүд дотор ... газар дайда дээрэ ... республиканска мэдэ... предприятинуудай, эм... сэбэр олзын зарим ... хизаарнуудай, об... нуудай болон автоно... округуудай бюджедүүд... улагдадаг. Бюджедүүд... оршонуудые бүрил... союзна мэдэлэй ... приятинуд, эмхинүүд ... хабаадаха байна.

...лиин аграрна политика ... тахэ, хүдөө ажахые ... болгын гол шухала ... уудые шидхэхэ та... хизаарай, областной, ... ной Советүүдэй этигэмж... түлөөлэгснүүд проект... дотор тодо нариннаар ... элэгдэнэ. Тинхэдээ га... болон хүдөө ажахын онь... техникые гамтай һан... хэрэглэлгэдэ, эрдэм ... да үндэһэлһэн ажалай ... дэд нөөтэрүүлгэдэ, хү... хын бүхы һалбаринин ... рые дээшэлүүлгэдэ, мүн ... приятинуудай эмхи зур... дай, организацинуудай, ... ринин ажахынуудай, ... нүүд, хүдэлмэришэд оолон алба хаагшадай хубиин ажахынуудай хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгые өхэдхэхэ хэмжээ ябуулгануудые зохёолгодо, бэелүүлгэдэ эдэнэй бодото нүлөө үзүүлхэ арга олгоһон Советүүдэй этигэмжэ түлөөлэлгэнүүд тодорхойлогдоно.

Барилга хэхэ талаар хизаарай, областной, окружной Советүүд үргэн ехэ эрхэнүүдтэй юм. Ажалай нөөсэнүүдые хэрэглэхэ. ажалай журам заршамые бэхижүүлхэ, ажалай эрхэ байдалые хамгаалха талаар Советүүдэй этигэмжэ түлөөлэлгэнүүд тодорхойлогдоно.

Эрхэтэдэй материальна ба оюун бодолой эрилтэнүүдые хангаха тухай партиин анхарал оролдолгоор хуулинуудай проектнүүд нэбтэрэнхэй гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ. Гэр байрын ба коммунальна ажахые, худалдаа наймаан болон нинтын эдеэ хоолые, арадай гэгээрэлые, социальна хангалгые, соёлые, элүүрые хамгаалгые саашадань һайжаруулха талаар хизаарай, областной, окружной Советүүдэй этигэмжэ түлөөлэлгэнүүд тодорхойлогдоно.

Автономито округой ородог хизаарай, областиин гүрэнэй захиргаанай зургааныудта окружной Совет түлөөлэгшэдтэй байха гэһэн хуулинин проектын дүримэй шухала удха шанарые элидхэлшэ онсолон тэмдэглэбэ. Уг гарбалһаа социальна байдал болон зоорн шадалай зэргэһээ, эүһэ шарайн ба үндэһэ яһанай илгаахаа, эрэгтэй, эмэгтэйн илгаахаа, эрдэм һургуулиһаа, хэлэнһээ, шажанда ямараар хандадагһаа, ажал хүдэлмэрнин янза ба шэнжэ шанарһаа, бусад ушар байдалһаа дулдыдангүй, автономито округто ажаһуудаг совет эрхэтэдтэ экономическа, политическэ, социальна болон соёлой ажабайдалай талаар адли тэгшэ эрхэ хангагдана гэжэ проект дотор тогтоогдоно.

Сессиин үзэмжэдэ табигдаһан автономито округуудтухай хуулинин проект дотор гүрэнэй, ажахын ба социально-соёлон оайгуулалтын талаар автономито округой арадай депутадуудай Советэй этигэмжэ түлөөлэлгэнүүд тодорхойлогдохоо гадна, автономито округой хуулита дүримые найруулдаг гуримууд оруулагданхай.

Автономито округой ородог хизаарай, областиин гүрэнэй захиргаанай зургааныудта окружной Совет түлөөлэгшэдтэй байха гэһэн хуулинин проектын дүримэй шухала удха шанарые элидхэлшэ онсолон тэмдэглэбэ. Уг гарбалһаа социальна байдал болон зоорн шадалай зэргэһээ, эүһэ шарайн ба үндэһэ яһанай илгаахаа, эрэгтэй, эмэгтэйн илгаахаа, эрдэм һургуулиһаа, хэлэнһээ, шажанда ямараар хандадагһаа, ажал хүдэлмэрнин янза ба шэнжэ шанарһаа, бусад ушар байдалһаа дулдыдангүй, автономито округто ажаһуудаг совет эрхэтэдтэ экономическа, политическэ, социальна болон соёлой ажабайдалай талаар адли тэгшэ эрхэ хангагдана гэжэ проект дотор тогтоогдоно.

Сессиин үзэмжэдэ табигдаһан арадай депутадуудай хизаарай, областной Совет тухай ба автономито округуудтухай хуулинуудай проектнүүд хадаа социалис демократиие саашадань хүргөөхэ, ажахын болон социально-соёлой байгуулалтада Советүүдэй үүргые дээшэлүүлхэ тухай партиин, тэрэнэй Центральна Комитедэй, нүхэр Л. И. Брежневай саг үргэлжын анхарал оролдолгын тодо гэршэ жэшээ болоно.

Удаань элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэ эхилбэ.

КПСС-эй Красноярска крайкомой секретарь **Л. Г. Сизов** түрүүлэн үгэ абаба. Зүбшэгдэжэ байгаа хуулинуудай проектнүүдые баталан абаха гээшэ манай олон үндэһэ яһатантай хизаарай эрхэ байдалда нэмэлтэ нөөсэнүүдые бэдэржэ, бүрин хүсэдөөр хэрэглэһэнэй ашаар үйлэдбэриин ба капитальна барилгын хэмжээе саашадань үргэдхэхэ шэнэ арга боломжонуудые нээнэ. Коммунис партиин ленинскэ национальна сэсэн мэргэн политикын шэнэ гэршэ жэшээ болоно, манай Эхэ ороной арадуудай эбдэршэгүй хани барисаае харуулха байна гээд тэрэ онсолон тэмдэглээ. РСФСР-эй арадай депутадуудай хизаарай, областной Совет тухай ба РСФСР-эй автономито округуудтухай хуулинуудай проектнүүдые баталхые депутат дурадхаба.

Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ талаар союзна ба союзно-республиканска министерствэнүүд болон албан зургааныудтай Советүүдэй бэелүүлхэ харилсаа холбоое тодорхойлһон хуулинин проектын статьягай дүрим оосо шухала удха шанартай,— гээд Саратовска областиин үгсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ депутат **Н. С. Александров** тэмдэглээ. Областиин олонхи предприяти болон нэгэдэлнүүд эдэ эд бараа үйлэдэриилдэг. Теэд зарим министерство болон албан зургааныуд нютагуудһаа ороһон дурадхалнуудта мүртэй анхарал хандуулдаггүй байна. Энэ хуулинин баталагдаһан абтахада, арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгые дээшэлүүлгэдэ Советүүдэй нүлөөн дээшэлхэ болоно бшуу.

Урдань гээгдэнги байһан хизаарта индустри, экономико болон соёл эршэмтэнгээр хүргжэнэ гээд Тюменскэ областиин Ханты-Мансийска автономито округой арадан депутадуудай Советэй үгсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ депутат **А. Г. Григорьева** онсолон зааба. Хойто зүгэй арад үндэһэтэдэй түлөөлэгшэ байһан намда автономито округууд тухай хуулин илангаяа һонирхолтой байна гээд үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. Энэ документ совет арадан гүрэн түрын нэгэдэлые бүрин хүсэдөөр харуулна, совет автономи тухай Ленинэй һургаал заабарнин агуучехэ мүнхэ хүсэнэй үнэншэмэ жэшээ болоно.

Совет хуулинууд социалис экономикые хүргжөлгын аша туһада ходоодоо зорюулагдадаг гээшэ. Хаража үзэгдэһэн проектнүүдэй баталагдан абтахада, энэ талаар шэнэ алхам хэгдэхэ байха гээд һананаб гэжэ Пермскэ областиин «Верхнемуллинский» совхозой директор депутат **Г. Н. Нифантов** мэдүүлбэ. Хуулинуудай проектнүүд дотор нютагай Советүүдэй нэрэ хүндые саашадань дээшэлүүлхэ талаар партиин бэелүүлдэг хараа бодол тодорхойлогдоно гээд тэрэ онсолбо. Хэлсэгдэжэ байһан документнүүд хадаа Советүүдэй хүдэлмэриин дүй дүршэлые бэхижүүлхэ гадна, тэдэнэй эрхые үргэдхэхэ харюусалгыень дээшэлүүлхэ талаар хэдэн шэнэ зүйл хараална, социалис демократиие хүгжөөхэ зорилгонуудта хүсэд бүрин харюусана.

Курска магнитна аномалиин баялигуудые эршэлтэлгээр ашаглалга, эндэ территориально-үйлэдбэриин томо ехэ комплекс байгуулга хадаа Советүүдэй урда тон ехэ хэмжээнэй шэнэ зорилгонуудые табина гэжэ Белгородско областной Советэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **А. Ф. Пономарев** хэлэбэ. Хуулинуудай проектнүүд дотор баталагдаһан Советүүдэй үргэн этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдые хэрэглэхэ гээшэ экономическа ба социальна хүргжэлтын нигта холбоо хангаха, арадай ажахы эрхилхэ һалбаринин ба территориальна гол ёһонуудые элдэб албан зургааныудта модэлтэй предприятинуудай харилсаа холбоое зүбөөр тааруулан табиха арга олгоно бшуу.

РСФСР-эй арадан депутадуудай хизаарай, областной Совет тухай ба РСФСР-эй автономито округуудтухай хуулинуудые депутадуудынгэн дуугаар баталан абаба. РСФСР-эй арадай депутадуудай хизаарай, областной Совет тухай Хуулинин РСФСР-эй автономито округуудтухай РСФСР-эй Хуулиние хүсэндэнь оруулха гуримтухай РСФСР-эй Верховно Советэй тогтоол абтана.

Республикын Верховно Советэй Президиумэй Секретарь Х. И. Исников РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указуудые баталха тухай элидхэл хэ... Удаань Верховно Совет зохихо хуулинуудые баталба.

Энээгээр РСФСР-эй арбадахи зарлалай Верховно Советэй хоёрдохи сесси хүдэлмэрсэ дүүргээ.

(ТАСС).

Социалис оронуудаар

ГДР-эй ШЭНЭ БАРИЛГАНУУД

БЕРЛИН. Республикын нинслэлдэ, бусадшье хотонуудта бодхоогдоһон шэнэ гэрнүүд һүүлэй үедэ сайбар хүхэ, сэгээн, ягаан үнгөөр будагдаһан олонхой. Тиимэһээ Берлиндэ, окружной бусад түб хотонуудта һүүлэй үедэ баригдаһан олон тоото шэнэ байшангуудые хуушан һаань илгахада тон бэлэн шуу. Мүн лэ нимэ нюдэ баясуулма үнгөөрөө гансашье байрын гэрнүүд бэшэ. харин хүүгэдэй эмхи зургааануд, худалдаа наймаанай түбүүд шалгарна. Жэшээ болгон 30 мянган берлинэйхидэй ажаһуудаг Марцан гэжэ микрорайоной түб Александерплац гэжэ талмай дээрэ жэрын бодоһон, байрын шэнэ гэрнүүдые, нинтын байшангуудые дурдалтай.

Түгэсэжэ байгаа табан жилэй туршада республика дотор 750 мянган шэнэ ба һольбэн заһабарилагдаһан гэр байра ашаглагдаха юм. 1990 он хүртэтэр хүн зондоо гэр байрын хүртэсын асуудалые үндэһөөрнь шидхэхэ зорилготой холын хараата программа орон доторoо бэелүүлхэ хэрэгтэнь ГДР-эй барилгашадай энэ табан жэл соо туйлаһан амжалтануд шидхэхы үүргэ дүүргэхэ байна.

ЧССР-эй ПРОДУКЦИДА ШАНГУУД ОЛГОГДОБО

ПРАГА. «Праготерм-80» гэжэ нэрлэгдэһэн гэр байра дулаасуулгын, агаар сэбэрлэлгын, ажаһуудалай хэрэглэмжын бусад тухэрэлгэнүүдэй уласхоорондын выставкын «Гран-при» гэжэ алтан медальнуд ЧССР-эй юһэн экспонадта олгогдобо. Элшэ хүсэ зүбоор, аша туһатайгаар хэрэглэхэ зорилготойгоор харин гүрэнүүдтэ ба Чехословакида бүтээгдэһэн элдэб оньһон тухэрэлгэнүүд энэ выставкэдэ табигдаһан байна.

Наранай элшэ хүсэ хэрэглэхэ оньһон тухеэрэлгэ олоной һонирхол үүсхээ. Инмэ оньһон тухеэрэлгэнүүд Чехословакиин предприятинуудта бүтээн гаргагдадаг юм. Элшэ хүсэ, дулаа үгэдэг олондо мэдээжэ бусад тухеэрэлгэнүүдтэй тэдэнние шадажа холбодог, худэлгэдэг байгаа һаа, нилээд ехэ тулишэ алмаха арга хангаха байна бшуу.

Дулаа үгэдэг элдэб тухэлэй оньһон тухеэрэлгэнүүдһээ гадна выставкэ дээрэ элшэ хүсөөр хангалгые хинажа байха электронно системэнүүд, электростанциинуудай худэлмэрние залан жоолоодохо оньһон, бусад олон янзын тухеэрэлгэ, приборнуудтабигданхай.

ХОЁР ДАХИНААР УРГАХА

УЛААН-БААТАР. Монгол орондо металл буйлуулдаг промышленностиин үндэһэ табиһан нинслэл хотын авто-заһабарилгын предприятида баригдажа дүүрэжэ байгаа шэнэ цехые «завод соохи завод» гэжэ дэмы нэрлээгүй сиотой. Юуб гэхэдэ, тэрэнэй ашаглагдахада, заводой үйлэдбэрилхы хүсэн хоёр дахинаар ургахаа гадна, шэнэ хэрэгсэлнүүд бүтээн гаргагдажа эхилхэ, автобусууд ба хүнгэн машинануудай кузовуудзаһабарилагдадаг болохо юм.

Автомобиль заһабарилгын һалбаринин продукцинин арадай ажахын хүргжэлтэдэ ехэ удха шанартай байһые хараадаа абажа, гүрэн түрэмнай манай заводые ургэдхэхэ, шэнэлэн һольбэхэ тухай шидхэбэри аоаһан юм гэжэ ТАСС-ай корреспондентэ заводои түлөөлэгшэ мэдүүлээ. Мүнөө шэнэ цехэй ашаглалгада үгтэхээ байхада, тэрэ шидхэбэринин гүн удхатайе үшөө дахин мэдэриэбди. Авто-заһабарилгын заводой үйлэдбэри жэлһээ жэлдэ хүгжэжэ, ургэдхэгдэжэ байдаг гэжэ онсолон тэмдэглэмээр. Эндэ шэнэ оньһон тухеэрэлгэнүүд, үйлэдбэрилхы арга боломжоор түгэс автомат станогуудтодхогдоно, научно-техническэ дэбжэлтын туйлалтануд үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэнэ.

ШАНАР ҺАЙНТАЙ ПРИБОРНУУД

СОФИ. Белоградчик хотодо үйлэдбэрилэгдэһэн элдэб оньһон приборнуудтелефонно аппарадуудтүймэрһоо, элдэб усалһаа һэргылхэ, онгосонуудаю дээрэ аюулгүй байдал хинаа хангаха оньһон тухеэрэлгэнүүд табан түбини оронуудта мэдэжэ болоһоор үнинэй юм. Баигуулагдаһаар 20 жилэйнгээ ойе һаяхана тэмдэглэнэн энэ предприятиин продукци Совет орондошье үндэр сэгнэлтэдэ хүртэдэг. Мүнөө шэнэлэн һольбэгдэнэн, ургэдхэгдэнэн завод бүхы 1961 ондо бүтээн гаргагдаһан телефонно аппарадуудгай тоогоороо тон адли приборнуудые оройдоол арбан хоног соо үйлэдбэрилнэ.

Предприятиин коллектив байгша ондо миллион хэнэг телефонно аппарат бүтээн гаргаха юм. 1975 оной үйлэдбэритэй жэшэхэдэ, энэнь хоёр дахин ехэ болоно.

(ТАСС).

АПН-эй корреспондентнүүд мэдээсэнэ

ЗУУН ЖЭЛЭЙ ДЭЭРМЭШЭД

...дахи тэбхэр хүхэ шэг... дээрэ сагаан одотой, ...сагаан түгтай суднануудин океан далайн харгы ...дта угаа оло дахин дай... юм. Энэ хадаа Афр... баруун хубида оршодог, ...оол 1,5 миллион хүн ... багахан гүрэнэй—Ли... туг гээшэ. Теэд дэл... ашаа зөөдэг бүхы суд... гурбанай нэгэ хуби ... корабль энэ туг доро ...даг байна. Тэдэ нэгэн ... 35 миллион тоннохоо ... ашаа тээхэ аргатай. ...олон суднануудзаримбриин эрьедэ зогсо... Нефтиин зүүлнүүдтэй корабль ороной гол ...нюрови орожо, Либе... далдадаг эд бараануу... хуби—түмэрэй руда ...ч ашажа абаашадаг. ... ороойдоол хоёр судна ...ин еөһэдынь юм. Буса... ансал саарһан дээрээ ... бшуу. Тэдэнэй еөһото ... США-да. Грецидэ, ...до ажаһуудаг.

...он, Панама, Гондурас ...бусад зарим гүрэнүүд ...ис оронуудай судна... ...эздэтэ еөһэдынгөө ...лдана. Харин гүрэ... ...тай корабльнуудай эзэд ...зо олохын тула иимэ ... гаргана. Юуб гэхэдэ, ...удалдаһан оронуудта ...тэмдэглэхэ ба налог ...суулгаулбаринууд тон ...йдаг. Тиихэдээ зөөг... ...ашааануудые, экипажай ...жалай түлөөһэнэй эрхэ ...ые хэншье шалгадаггүйл.

...нуудые хариин гүрэ... ...уд доро тэмдэглэхэ ...бодол американецуудһаан юм. Дэлхэйн хо... даинай үедэ ашаа зөөжэ ...н американ суднануу... ...зөөлэдынгөө угаргүй ...зо үлөөхын тула 1947 ондо элдэб арга боломжонуудые бэдэржэ эхилээ. Тиигээд олоо бшуу. «Таруу эрхэ байдалтай» оронуудта суднануудаа тэмдэглэһэнэйнгээ ашаар тэдэнэр ехэ налогһоо хулжахын, мүн морягуудта ажалай түлөө бага салин хүлһэ түлэхэ аргатай болоһон байна. Тиихэлээрээ судна тэмдэглэхэ ябадал ганса туг худалдажа абаһан гүрэнэй портдо үнгэргэдэнэгүи. США-гай гү, али ямар нэгэн бусад ороной ниислэлдэ иимэ хэрэг хэжэ боломоор. Жэшээнь, тэмдэглүүлһэнэй түлөө суглуулбариин багахан мүнгэ бо тоннажаинь түлөө налог абаһанайнгаа һүүлээр Либериин посольство үнэмшэлгэ барюулдаг юм. Иимэ тэмдэглэлгын удаа 20 жэлэй туршада ашаа зөөһэнэй түлөө налог татабари дээшэлүүлэгдэхэгүй гэһэн дээрэнээ тэрэ суднын эзэндэ аша туһатай бшуу. Иигэжэ ерэхэлээрээ Либериин туг доро тамаржа ябадаг суднануудАнгли гү, али Норвегиин наймаанай суднануудта орходоо, олзо оршын түлөө тэмсэлдэ үлэмжэ һайн эрхэ байдалтай болоно.

«Ашаехэтэй тугууд» жэл бүхэндэ 15 миллиардпаа үлүү долларой олзо оршо суднын эзэдтэ асардаг байна. Эды ехэ мүнгэнэй оройдоол 10 миллион долларынь Либериин зөөри зөөшэ болодог юм. Тэдэнэй аралжаа наймаанай хэрэгүүдтэ хэншье оролсохо эрхэгүй, мүн суднын бодото дээрээ хэндэ хабаатай байһаниинь тон нюгса зандаа үлэдэг. Жэшээнь, Урда-Африкын расистнуудые дэмжэлгээ далдалан нюухын тула баруунай гүрэнүүд иимэ арга хэрэглэдэг гээшэ. ООН-ой хорилтонуудые алгасан, тэдэнэй «ашаехэтэй тугуудые» хэрэглэжэ, буу зэбсэг ба нефтиин зүйлнүүдые зөөдэг байһанай тодорхой гэршэ баримтануудбии.

Гэхэтэй хамта, һүүлэй үедэ «ашаехэтэй тугууд» олон ороной хүн зоной анхарал татаа. Мэдээнүүдтэ тэмдэглэһэнэй ёһоор, үһан далай дээрэ тохёолдодог һүйдхэлтэ ушарнуудай ехэнхинь тэдэнэй хубида хүртэдэг. Тиин тэдэ суднануудноѳтиин зүйлнүүдээр далаин үргэн ехэ нюрууе ба далай шадархи газарые бузарладаг шуу. Энэ ушарай гол шалтагаан гэбэл, иимэ суднануудай командануудыг дэлхэйн ондо ондоо портнуудта яаралтайгаар суглуулагдадаг, тиимэһээ матросуудайнь дүршэл шадабари тон нуула, муу байдаг. Үшөө тиихэдэ суднануудай эзэд олзын хойноһоо шунахайран, экипажнуудай тоое шадахысаа хороодог, иимэ ушарһаа тэдэ амарха сүлөөгүйгөөр худэлхэ баатай болодог байна. Баруун Европын оронуудай, онсолходо. Англи ба Франциин морягуудай олон холбоонууд «ашаехэтэй туг» хэрэглэлгые буруушаагаа, мүн тэдээнтэй ямаршье холбоо тогтоохогүйень үряалаа.

Баруунай компанинууд «ашаехэтэй тугуудые» буруушаалгада эсэргүүсэнэ: Юуб гэхэдэ, тэдэ иимэ ехэ олзоһоо хахасаха дурагүй юм. США-гай сэрэгэй-промышленна комплексшье «ашаехэтэй тугуудай» хэрэг дэмжэнэ. Улаасоорондын договор болон хэлсээнүүдые эбдэнэн хорото элдэб ябуулгануудые бэелүүлхэдээ, тэрэ иимэ арга ходо хэрэглэдэг. «Ашаехэтэй тугууд» доро тамаралгые «мүнөө үеын хуулита дээрмэдэлгэ» болоно гэжэ Танзаниин «Дейли ньюс» газетэ тон зүб нэрлээ.

А. ЖИГУНОВ,
Дар-эс-Салам.

Социалис оронуудай социальна, экономическа ба соёлой талаар харилсаа холбоон жэлһээ жэлдэ үргэдэнэ. Венгридэ үйлэдбэрилэгдэһэн «Икарус» гэжэ түхэл шэнжэрэ, хэмжэлтэрэ мүнөө үе сагаи эрилтэ үйлсэд хангама автобусуудые бүхы социалис гүрэнүүдтэ харахат.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Икарус» Берлинэй үйлсэдэ.

МТИ—ТАСС-ай фото.

ХИЛЫН САНАНАА

ТАСС АПН

ПНР-эй СЕЙМЭЙ СЕССИ

ВАРШАВА. ПНР-эй Сеймэй ээлжээтэ сесси ноябриин 20-до эндэ нээгдэв. ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь С. Каня, ПНР-эй Гүрэнэй Советэй Түрүүлэгшэ Г. Яблоньский, ПНР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ Ю. Пиньковский болон бусад партийна гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэд сессиин хүдэлмэридэ хабаадана.

Депутадуудороной дотоодын-политическэ байдал тухай ПНР-эй правительствын мэдээсэлые зүбшэн хэлсэхэ байна. Тэрэшэлэн хүдөө ажахыдахи байдал ба хүн зоныне эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангалгатай холбоотой асуудалнууд харагдаха.

МАДРИДТАХИ УУЛЗАЛГА

МАДРИД. Европодо аюулгүй байдал, харилсаа холбоо хангаха зорилготой зүблөөндэ хабаадаһан 35 гүрэнэй түлөөлэгшэдэй Мадридтахи уулзалгын пленарна хаамал заседанинууд дээрэ экономическа ба научно-техническэ харилсаа холбооной асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэжэ эхилээ. Люксембургын түлөөлэгшэ үгэ хэлэхэдээ, өөрынгөө хараа бодолнуудые наируулан тайлбарилоа. Юрын мэдээсэлнүүдһээ тухайлхада, «юрэнхы дэлгүүрэй» хараа бодолые баралгаан элирхэйлһэн асуудалнуудаар хэдэ хэдэн һанамжануудые хэлээ. Финляндиин ба Швециин түлөөлэгшэдэй хэлэһэн үгэнүүд гүрэнүүдэй хоорондын худалдаа наймаанай харилсаае хүргжөөлгын асуудалнуудта зорюулагдаһан янзатай. Тэдэнэй тодорхой, шухала удха шэнжэтэй байһаниинь эли болоо.

Үсэгэлдэрэй дискуссида хабаадаһан дүрбэдэхи делегадай — Америкын түлөөлэгшэ М. Кампелманай хэлэһэн үгые абаад үзэбэл, Мадридтахи уулзалгын юрэнхы оршон байдалда таарахагүй, ООН-ой европейскэ экономическа комиссиин гүйсэдхэгшэ секретариин хэлэһэн үгэнөө тад ондоо удхатай байба. Ноябриин 17-ной хидоол адляар, американ делегат Мадридтахи уулзалгада хабаадагшад бүгэдын хэлсээндэ зүришэн, хаамал заседанинуудай гурим ёныс дахинаа эбдэжэ, пленарна заседани дээрэ хэлэһэн үгэсэ журналистнуудта сонсохон байна.

ӨӨҺЭДТЭНЬ ГАРЗА ХОХИДОЛТОЙ БАЙШОО

ВАШИНГТОН. Советскэ Союзда Америкын ороохо таряа худалдалгые болюулһан Картерай захиргаанай хорилто болюулха гэжэ США-гай конгрессэй сенат шидхэбэ. Тиимэ хорилто бэелүүлхэ хэрэгтэ федеральна мүнгэ гаргашалхые хориһон заһабари оруулаад, гүрэнэй департаментын, юстициин ба худалдаа наймаанай министерствэнүүдэй хэрэглэмжэдэ мүнгэ һомолхо тухай хуулиин проект 51 сенаторай дуугаар баталагдаа. 35 хүн буруушаажа дуугаа үгэһэн байна.

Конгрессэй дээдэ палатын шидхэбэри США-да илангаяа фермернүүдэй дунда үргэноор дэлгэрһэн һанал бодолые элирхэйлнэ. Энэ ушар Вашингтоной захиргаанай холо бодолгүй политикын хүндэгүй байһые баталһан гэршэнүүдэй нэгэн болоно. Мүнгэ һомолхо тухай хуулиин проектдэ заһабари оруулхые дурадхаһан сенатор Л. Пресслер нигэжэ тусхайлан тэмдэглэнэ гэбэл, дурсагдаһан хорилто американ фермэнүүдтэ хэдэн зуугаад миллион долларой гарза хохидол ушаруулаа. Ороохо таряа худалдалгын асуудалаар правительствын баримталдаг байһан политикые «хосоролто ябуулга» гэжэ сенатор Р. Доул нэрлэбэ.

Советскэ Союзда ороохо таряа худалдалгын талаар Дж. Картерай правительствын хэһэн хорилто өөһэдтэнь ехэ гарза хохидол ушаруулба, — гэжэ американ аграрно-худалдаа наймаашадай мэдээжэ түлөөлэгшэ А. Грант онсолон тэмдэглээ.

АМЕРИКАН-БАРУУН ГЕРМАНИИН ХӨӨРЭЛДӨӨН

ВАШИНГТОН. США-да ерэед байһан ФРГ-гэй Федеральна канцлер Г. Шмидт ба США-гай президент Дж. Картерай хоорондын хөөрэлдөөнүүд эндэ эхилээ.

«Вашингтон постын» мэдээсэлһээ харахада, Баруун Европын зарим оронуудай, тэрэ тоодо ФРГ-гэй сэрэгэйнгээ гаргашануудта мүнгэ һомолдогдоно. Энэ ушар Вашингтоной захиргаанай холо бодолгүй политикын хүндэгүй байһые баталһан гэршэнүүдэй нэгэн болоно. Мүнгэ һомолхо тухай хуулиин проектдэ заһабари оруулхые дурадхаһан сенатор Л. Пресслер нигэжэ тусхайлан тэмдэглэнэ гэбэл, дурсагдаһан хорилто американ фермэнүүдтэ хэдэн зуугаад миллион долларой гарза хохидол ушаруулаа. Ороохо таряа худалдалгын асуудалаар правительствын баримталдаг байһан политикые «хосоролто ябуулга» гэжэ сенатор Р. Доул нэрлэбэ.

Советскэ Союзда ороохо таряа худалдалгын талаар Дж. Картерай правительствын хэһэн хорилто өөһэдтэнь ехэ гарза хохидол ушаруулба, — гэжэ американ аграрно-худалдаа наймаашадай мэдээжэ түлөөлэгшэ А. Грант онсолон тэмдэглээ.

АМЕРИКАН-ЕГИПЕДЭЙ МАНЕВРНУУД

ДАМАСК. Американ-Египедэй хамтын манёврнууд «Брайт стар» («Илагар мүнэн») гэһэн нюуса нэрэтэйгээр Египедэй газар дээрэ эхилээ. Энэнь ноябриин 25 хүртэтэр үргэлжэлхэ юм ха. Хэдэн үдэрэй урда тээ «гүргэн добтолхо хүсэн» гэдэгтэ хабаатай. США-гай сэрэгэй албатадай АРЕ-дэ ерэһэнинь элитэ.

Эндэхи манёврнуудта Америкын зүгһоо 2 минга шахуу хүнтэй агаарай-десантна частьнууд, 40 вертолет, тыл хангаха подразделеннууд хабаадана.

Американ Эй-Би-Си гэдэг радиотелевизионно компаниин корреспондентын һанрһаа дамжуулһан мэдээсэл дотор тэмдэглэгдэһэнэй choop, «Брайт стар» гэдэг мүнеоо... ...ал самолёдуудаар оомоодогдохо, вертолеттуудтэ десантнуудай «Вьетнамдахидал адлишуугаар» буулгагдаха, американецуудай ба египедэйхидэй хүсөөр добтолгонуудай хэгдэхэ сүл талада үнгэргэгдэнэ. Һуралсалай хэлбэри шэнжэнэ харахада, американецууд эндэ һургахын тулада бэшэ, харин Дутын Зүүн зүгэй сүл талануудай оршон байдалда ооһэдоо дайлалдажа һурахын тула эндэ ерэед байна. Мүнөөнэй һуралсалай үедэ десантна вертолёдуудые хэрэглэхэ, һуниндоо сүл тулада дайлалдажа һураха гэһэниинь — барисаанда байһан американецуудые абарха һэдэлгын апрель нарада буруу һүрэһэн ушар байдалые һануулна.

ЭАНЕШАЙ ҺУНГАЛТЫН УРДА ТЭЭХИ ПРОГРАММА

ЛИССАБОН. Декабрьда болохо һунгалтын үедэ президентээр һунгагдахын тула кандидатураяа табиһан Португалиин президент А. Рамалью Эанеш һунгалтын урда тээхи программаяа тайлбарилжа, эндэ үгэ хэлэбэ. Демократическа засагай тогтууритай байгые хамгаалхаб, конституци сахин баримталха уялга аоанаб гэжэ тэрэ мэдүүлээ. Ороной үндэһэн хуули хубилгаха арга болгожо референдум хэрэглэхэ гэһэн һанаашалгые президент буруушааба. Республикын суглаанай депутадуудай гурбанай хоёр хубин һайшаагаал һаань, конституцида хубилалтануудоруулагдажа болохо баина.

Экономикын талаар хэлэхэдээ, гүрэнэй ба энгэй үйлэдбэрилин секторнуудэй ашаг үрэтэигоор тааралдан хүргжэхэнь шухала гэжэ президент тоолоно. Ажалшан арадан эрхэнүүд ба ашаг туһые хангаха, тусхайлан хэлэбэл: пенсинуудаг ажалгүйшүүлдэ үзүүлэгдэхэ тэдхэмжэнүүд ба бусад социальна хүнгэлэлтэнүүдые хангаха шухала гэжэ тусхайлан тэмдэглэбэ.

Гадаадын политикын талаар хэлэхэдээ, дэлхэйн бүхы оронуудтай али али талада ашаатай туһатай харилсаа хүргжөлгые, илангаяа португаль хэлэтэй һаяын гүрэнүүдтэй холбоо барисаа бэхижүүлгые гүрэнэй толгойлогшо шухалада тоолоно. Гэхэ зуура, НАТО-да Португалиин хабаададаг зандаа үлэлгые, «юрэнхы дэлгүүртэ» оронойнгоо ородые гадаадын-политическэ ябуулгымнан гол шэглэлнүүдэй нэгэн гэжэ президент нэрлэбэ.

ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮДҺЭЭ

Иннокентий КИМ

ГЭРЭЛТЭ ЗАМААР

Табин жэл наһанһаа халад,
Түрэлхи хамтын ажалшадгаа
бусаад,
Таряа тариха, хадаха бодол,
Тархи соомни түрэнэ ходол.
Харин табин жэлые халха,
Хорёод залуу наһандаа бусахи
Арга шадал хаана байхаб?
Амидаралай тиимэһээ яахаб?
Ута наһанай гэгээн үдэрнүүд,
Ухаа һайта дүй дүршэлнүүд —
Залуушуулай замаа наран тээшэ
Залаад ябахадань хэрэгтэйл
гээшэ.
Бэрхэшье тэмсэлдэ бэеэ бэлдээд,
Бүхы анхаралаа, хүсэеэ
эршэдхээд,
Залуу нүхэдөө эрхим аргаар
Залая урагшань гэрэлтэй
замаар.
Энэ зам Ленин
гэрэлтүүлээ,
Эхин шатыень зонтоёо бэелүүлээ.
Манай ажабайдалай түхэл шэнжэ
Мандажал байха улам бүри!

ХУБСАҺАН—ХҮНЭЙ ШЭМЭГ

Совет хүн зоной ажабайдал жэлһээ жэлдэ улам һайжарна. Мүнөө тэдэнэр гэр байра соогоо мүнөө үе саган мебельтэй, үнэтэй сэнтэй гоё хэрэгсэлнүүдтэй байхын хажуугаар мотоцикл, хүнгэн автомашина абадаг болонхой. Тэрэшлэн ухаан бодолой талаар саашадаа ургалтань үдэр бүриин ажабайдал дээрэнээ эли тодоор харагдажа байдаг.

Нимэ эрхэ байдалда хубсаһанай түхэл маяг түргэноор хубилна. Мүнөө хүнүүд шэнэ моодын, гоё һайхан бүдоор өөгдоһон хубсаһа үмдэнэ. Юрэнхыдөө үмдэжэ ябаһан хубсаһаарнь хүниие угтадаг гэшэмнай зүб лэ гэжэ һанагдадаг. Танихагүй хүнэй хубсаһые хараад тэрэнэй абари заншал, хэдэг ажал, хүмүүжүүлгынь хэмжээн гэхэ гү, али соёл белбосоролынь тухайлжа, тэрэ хүн тухай тобшолол хэхээр лэ байдаг. Саб гэмээр, зохидоноор хубсаһан хүнүүдые харахада зохид байдаг бээ.

Заримашуул бусад үндүүдһээ илгарангүй, «дунда зэргээр», хубсаһые гэжэ ерөлдодог. Нүгөөдэ заримашуул ялагар, салагар, олонон дундаһаа аяар холоһоо обёорогдохоор хубсаһа гэжэ ороддоно. Гэбшье үмдэнэн хубсаһаарнь хүнүүдтэ сэгнэлтэ үгэхэ гэшэнэнэн [illegible]

ушарта эндүүтэй байдаг. Ябтаб байса, бээдэнь таараһан, нарин нягтаар хубсаһан хүниие харахадаа, «энэмнай хубсаһаяал хараад ябадаг хүн бэшэ бы даа» гэжэ дуулараасаад орхидог гээ. Зүгөөр үнэн дээрээ тэрэ хүмнай өөрынгөө хэдэг ажалые табан хурган шэнгеэр мэдэхэ, юрэнхы дээрээ баян дэлгэр ухаан бодолтой, гүнзэгы соёл болбосоролтой хүнүүд байдаг. Сэбэрхэнээр, нарин нягтаар хубсаһан хүнүүдые шоглон һагад шүүмжэлдэг ушар өөрынгөө муу талые далдалан нюуха гэнэн һэдэлгэ бшуу. Ородой агуугехэ уран зохёолшо А. П. Чехов «Хүн алишье талаараа тэгшэ һайхан байха зэргэтэй: нюуураашье, хубсаһаараашье, сэдьхэлээрээшье, бодолооросшье» гэнэн үгэнүүд манай ой ухаанда арга заатагүй ороодхино.

Моодэ хадаа манай оронон экономическа, соёл культурин, социальна хүгжэлтэй нягта холбоотой үзэгдэл гээд мэдэхэ сөтойбди.

«Моодын ёёсоор хубсалха гэшэ мүнөө үеын байдалай эрилтэнүүдтэ хүрэмөөр, гоё һайханние ойлгоже хубсалха ябадал мүн», — гээд өёдолой «Байгал» нөгөдэлэй туршалгын цехэй уран зураача-модельер Л. А. Дагданова хөөрэнэ. Тус цех соо ороходо, элдэб янзын моодоор оёгдоһон хубсаһан бэлэн болоод, үлгөөтэй байдаг. Тэдэнь республикымнаательнүүдтэ тараагдажа. Хүн зоной үргэн эрилтэнүүдые хангаха баина ха юм.

...Улаан-Удын «Одон» ательедэ ороходо, уран зураача-модельер Галина Семёновна Шагунова угтаба. Захил хэдэг хүнүүдтэ тэрэ элдэб янзын модельнүүдые харуулжа, өөрынгөө һанамжа, дурадхал оруулна. Манай байхада нэгэ залуухан хүбүүн орожо ерээд, «энэ будөөр үмдэ ою улхамни» гэжэ сүүмхэ сооһоо ореслотой бүд гаргажа стол дээрэ таоя һэн. Уран зураача-модельер тэрэ хубүүнтэй хөөрэлдэжэ, тэрэнэй һанал бодолые мэдэжэ абаа. «Үмдэнэймнай түрии хэды сантиметр байха болоноо.» гэжэ асуухадань, «30 сантиметр» гэбэ.

—Мүнөөнэй моодын ёёсор, 24—25 сантиметр үргэн һаа зохид байха һэн, — гэжэ дурадхахадань, залуу хүн мастераи дурадхалтай эбсэбэ...

Хүнүүд ороже ерээд, захилнуудаа хөөд гарана. 50 наһатай оолоһон, марлатайшаг нэгэ эхэнэр ороже ерэлэй. Тэрэ моодын журнал нээжэ, «нимэ пальто ою улхамни» гээд зурагынь модельертэ заажа үгэбэ.

— Болоноо даа, теэд энэмнай залуушуулай захидаг модель гэшэл,—гэжэ Галина Шагунова тэрээндэ этигүүлжэ ядаа һэн.

Теэд яахаб? Хүн бүхэн өөрынгөө дуратай юумэ захиха эрхэтэй гээшэ. Захилшье абтаа һэн.

— Хүн бүхэн өөрынгоо бэедэ, нюур шарайда, зан абаридаа, мэргэжэлдээ таараха, тодорхойлон хэлэбэл, мүнөө сагай хүнүүд нюдэндэ һайханаар харагдахаар хубсалха зэргэтэй, — гэжэ Галина Семёновна Шагунова тобшолоо һэн.

Залуу үеэмнай энэ таларааа манайда олон жэшээнүүдые харуулдаг гээшэ. Тэрэньшье ойлгосотон. Юундэб гэхэдэ, залуушуул хүн зоной дунда ямаршье сагта зохидсор харагдаха гэжэ эрмэлэдэгынь ааш. Гэхэтэй хамта, зарим хүбүүд, басагайнай нарихан түринтэй, гошхогор үмдэ үмдэнэн ябахадань, нүгөөдэнь хахад метр шахуу үргэн түринтэй үмдэ үмдөөд гэшхэлжэ ябаха. Хүн оёхэн гоё һайхан ле өөрынхеэрээ ойлгодог. Энэ хүн һанхаһаар хубсалоа, нүгөөдэнь ямар жэртэйгээр хубсалнаб гэжэ шүүмжэлхэнь бэрхэтэй байдаг. Тиигэбэшье диилэнхи олонинтын дунда һайшаагдадаг зан-шалта гуримуудые хэтэрүүлһэн ушарнууд шүүмжэлэгдэдэг. Үһэ зүһээ зэмдээ хүрэтэр һанжуулһан, бусад хүнүүдһээ ядаа һаа ондоогоор хубсалха гэжэ ороддогшод хүнэй сэдьхэлдэ сөбэр һайхан мэдэрэл түрүүлдэгүй. Залуу үеэнние бага наһанһаань «һайн гэжэ юун бэ, муу гэжэ юун бэ?» гэжэ ойлгуулха хэрэгтэй. Энэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ багшанарай, түрэлхидэй үүрэ угаа ехэ.

Улаан-Удын нэгэ һургуулида арбадахи класс дүүргэһэнэй удаа вечертэ бэлэдхэл хэгдэжэ байгаа: «Бидэнэр бултадаа адли сагаан платинуудые оёхомнай», — гэжэ һурагшад классаи хүтэлбэрилэгшэ Тамара Васильевнада мэдүүлээ һэн.

Тиигэжэ болохогүй бэшэ аал? Бултадаа нэгэ ямагтэй туулайнууд шэнги болоходо һайхан гэшэ гү? Бодомжолоо үзыт, — гэжэ Тамара Васильевна хэлэбэ.

Уданшьегүй хамтын суглаан дээрэ энэ асуудалаа зүбшэн хэлсэхэдээ, хүн бүхэн өөртөөл таараха элдэб үнгэтэй, элдэб янзын бүдоор платинуудые оёходо зохид байха гэнэн шиидхэбэри гаргаа бэлэй.

Улаан-Удын «Элегант» гэжэ ателье даагша Юлия Павловна Левинова мантан шэнэ моодо тухай хөөрэлдэхэ үедөө нигэжэ хэлээ һэн: «Ямаршье моодын хубсаһан уран зураача-модельернүүдэй гараар бүтөөгдэдэг гэжэ слонхид тоолодог. Зүгөөр хүн бүхэндэ имагтал өөртэнь таараһан хубсаһан лэ һүүлэй моодын гэжэ һанагшаб. Бидэнэр мүнөө буряад тэрлигэй түхэлэй хүнгэхэн пальтонууд е [illegible]. Тэрэ пальтогоймнай энгэр ба хормоинь буряад янзаар угалзатуулан гоёгодонхой юм. Нимэ пальтонуудые залуушуул олоороо захижа ою улдаг боложо байна. Тиигэдэ ондоо шэнэ моодын плати, дэгэлнүүдые оёдог болосбди».

Манай парти болон правительство совет хүнүүдые дүрбэн тэгшээр хүмүүжүүлхэ зорилго табинхай гэшэ. Ерэдүйн гэрэлтэ һайхан коммунис обществын материально-техническэ үндэһэ һуурине байгуулагша совет хүнүүд үндэр соёл-болбосоролтой, хайшаашье адли тэгшэ хүгжэлтэ түгэс байха ёёһотой. Энэ талаарнь абажа харахада, тэдэнэр шарайгаараашье, хубсаһааараашье — бүхы талаараа һайхан байха ёёһотой байна бшуу. Хубсаһан — хүнэй шэмэг. Урин гоёор, бодомжотойгоор хубсалха гэшэ мүнөө үеын эрилтэ мүн гэшэ.

С. ОЧИРОВ.

«ШЭДИТЭ ҮДЭШЭ»

Владимир Цыренжаповай сценэ дээрэ гаража ерэхэдэ, зал соо һууһан хүн зон ехэл һонирхон угтадаг. Али артистын харуулһан шэдитэ нюусые тааха, ойлгожо абаха гэжэ оролдодог дээрэһээ гү? Юрэдөө хүн бүхэнэй нюдэн баярай ошоор ялалзажа, хаанаһаа юу гаргажа харуулан гайхуулхыень хүлеэдэг гээшэ.

Энэ жэлэй мэй һарада «Шэдитэ үдэшэ» гэнэн нэрэтэй шэнэ бүлэг эмхидхэгдэжэ, тэрэнэй хүтэлбэрилэгшөөр Владимир Цыренжапов томилогдоо һэн. 1979 оной сентябрь һарада Москва хотодо эстрадын артистнуудай Бүхэсоюзна творческо мастерскойдо Уласхоорондын конкурсын лауреат Александр Василевскиин ударидалга доро тэрэ хэдэн олон шэнэ шэнэ номернуудые шудалһан, мэргэжэлээ нарижуулһан байха юм.

Мүнөө Владимир Цыренжапов аяншалан ябаһан лэ газартаа халуун альга ташалгаар угтуулна, «Шэдитэ үдэшэ» Яруунын, Хэжэнгын, Хориин, Түнхэнэй, Захааминай болон Зэдын районуудта үнгэргэгдэһэн, ехэ һонирхол татаһан байна. Ноябриин 20-һоо тус коллектив Хурамхаанай болон Баргажанай районуудай ажалшадай үмэнэ бэлиг шадабарияа харуулха юм.

Ц. ВЛАДИМИРОВ.

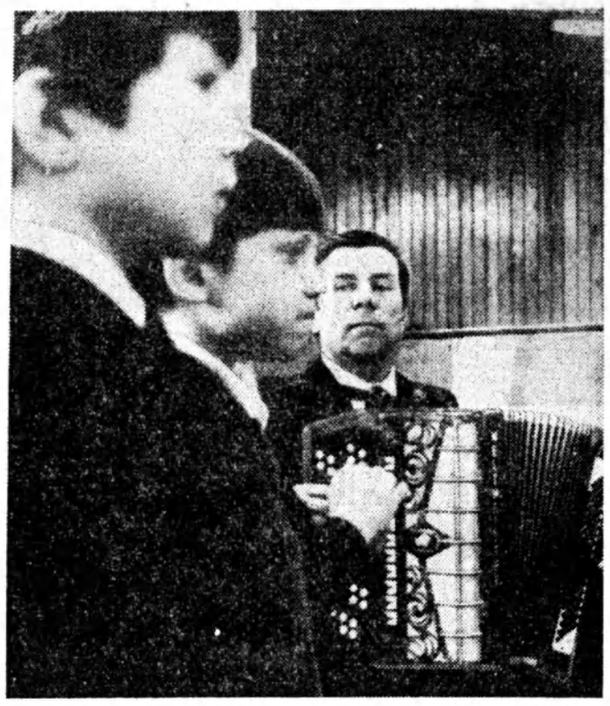

Дуун Василий Иванович Хижняковой бүхы наһанаинь хани байгаа гээ һаа, алдуу болохогүй. РСФСР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ, Буряадай АССР-эй габьяата артист гэнэн үндэр нэрэ зэргэнүүдтэй энэ нүхэрнай мүнөө Улаан-Удын ЛВРЗ-гэй эрэшүүлэй хоорой уран һайханай хүтэлөэрилэгшэ юм. Гадна 42-дохи һургуулида хүүгэдэн хоор байгууланхай. Энэнь баһал суурхадаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. И. Хижняков ээлжээтэ хэшээлдээ.
П. БУРМАКИНАЙ фото.

Будамшуу

ҮМСЫН АВТОБУС ГҮ?

Тайгын баян хэшэг—һамар сохилгын түлэг үедэ, хэрмэ булга агналгын урдахана. Ой хубшөөр хүреэлэгдэнэн аяар холын Ахын аймагаар албан хэрэгээрээ аяншалаад ерэһыем, тэндэ хараһан гайхаһанаа бэшэһыем «Буряад үнэн» газетын Будамшуу мининнгээ буланда булта уншаа ёёһотойт. Тэрэ яоажа ерэһээр тиимэшье удаан болонгүй Хори зорижо, Яруунаа хүрэтэр яоажа ерэбэб.

Яруунаа хүрэтэр билет абаад, Улаан-Удынгөө автовокзал ошожо һуухада гоё даа. Хүн бүхэн түрүүн билет абанхай, өөрынгөө хуулита һуурине бүдүүн янзаар эзэлхэ. Үлүү түрисэлдөөншье үгы. Аяншалха мүртөө амаржа һуухаар. Тиимэ журам захаа газартамнай хүрэжэ ошоогүй байхань халаглахаар, хорсо бусалхаар байна. «Коммунизм» — түрүү колхозой түб дээрэһээ Нарһата ошохо «Улаан-Үдэ —Нарһата» гэжэ автобусто һуудаа гээшэб. Ульдэргэдэшье олон зоо нуудаба. «Победа», «Дружба» колхозуудһаа мүн лэ угтагшад олон хагшалжа ба[illegible]. Бүхы һуури дүүргээд, байжа баатажа ядажа, гульмэдэ ороһон загаһан шэнгеэр хагшалжа, Нарһата хүрэдөө гээшэ. Шоферная нэгэншье хүндэ билет хайшалжа үгөөгүй, харин бариса тогтооһон лама шэнги, хүнэй нюурнье харажгүй, мүнгэ абаад лэ, баруун зүүн халаһандаа хэжэл ябаба. «Энэмнай билет үгэхэгүй юм гү?» гэжэ нэгэ хүнэй гайхангяар асуухада, хажуудахи нүхэрынь хүхин: «энэ маршрудта гарахадаа, автобус үрэнэй бшэ, харин үмсын болошодог гэлсэгшэ. Солхообоо үргөөд лэ, абажа асарһаниинь һайн, — гээд оуухал ослосшни даа», — гээб. Баһа нэгэ пассажир шоо үзэнгээр: «энэш гэгээн сагаан үдэр дунда, олон зоной нюдэн дээрэ, үрэнэн зөөри эдижэ яоана гээшэл! Билет эрихэдэмнай яаха юм? Бидэ олон зоной журам сахяагүйдэ хэн сахиха юм?» гэбэ. «Орхил доо саашань, үдэр бүри иигэжэл ябадаг ха юм. Эдээнээр үгэ гаргажа, үнөөтэй болоо һаа, хаштуулха, ябагадахаш. Шалгаха хүниинь шалгаг лэ», — гэнэ. Би юрэдөо нимэ юумэ харахадаа, зонон хөөрэлдэхые хоёр шэхээрээ дуулахадаа, эжэлжэ ядажа һуугааб даа. Саашань шалгаха гэжэ шиидээд, арбан шудэ хам зуужа, альгаа маажаад, анирхуй нуугаа гэшэ. [illegible]гоо бااһан энэ автобустоо нуужа бусаабо. Мүн лэ тэрэ гуримаараа шоферная мүнгэ удхажа ерээл даа. Һуугшадтай багсаажа үзэхэдэмнай, энэ үдэр соо далаад түхэриг сөбэр олзо шоферой оруулһаниинь лабтай. Энэ жэгшүүритэй ушар хараһанаа хэлэжэ, автобус ударидаг ноёдой хэмжээ аоахые хүсэнэм. Намда этитгээгүй һаа, октябриин 1-нээ 20 болотор үдэр бүри хэды олзо «Ульдэргэ — Нарһата» гэнэн маршрудһаа ороһон байнаб? Үдэр бүри 50—60 түхэриг ороһон байха гэжэ бата түсэблэгты. Нарһата дээрэ касса бии болгоходо яаха юм? Яруунын дэбисхэр дээрэ нэгэ контролер бариха шухала байна. Түсэбөө дүүргэхэ талаяа харыт! Анхарыт, харюусалгата нюурнууд! «Буряад үнэн» газетээр дамжуулан харюу дуулгыт.

Саашаа Хэжэнгэ ошоод [illegible]жадаа, энсэнһээ доро үшартай уулзааб. Юун бэ гэхэдэ, Хэжэнгэһээ саашаа Хөөрхэ ошохо зон олон сугларобди. Тэдэнэй дунда Шантуургын рудник ошохо, Бада, Хөөрхөөр дамжан, Петровск-Завод ошохо хүнүүд байгаа. Хөөрхэ[illegible] тосхон ха юм. Энэ Хөөрхэ хүрэтэр автобус үдэр бүри ябаһаар үни холын ааб даа. Зоя ябажа заншалгай бшуу. Харин «Хөөрхэ автобус ябаха болинхой» гэнэн харюу гэдэргэмнай унаса сохибо. «Юундэ ябахаа болёо гээнэб?», — гэхэдэ: «олзо ороногүй, харгы муу гээд болёо» гэбэд. Олзонь ямар байгаа юм — бү мэдэс, харааа бااһа аад, хэлэхэ аргам үгы... Харгы харааб ябахадаа, харгы [illegible] гоё даа. Рудник шадарнай — харгы жэбжэгэр. Мүн энэ автобус ударидаа нуугаа дээдэ ноёд ябажа, харгы харыт. Олзо ороосо харин шалгыт. Захын харгынуудай автобусые ходоншье бшэ haa, хэды хосод шалгажа байхада надаг юм?!

Олон зонтой холоо байгуулха, арад зоннис хангаха гээшэ харюусалгатай хэрэг ха юм.

МҮНӨӨДЭР ГЭЛӨӨДЭР

Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводои Соёлой ордондо мүнөөдэр ахалагша классуудай һурагшадта зорюулагдаһан хөөрэлдөөн үдэшын 7 часһаа эхилхэ. Үглөөдэр үдэшын 8 час 30 минутаһаа дуу, хүгжэмэй ансамблиин концерт, удаань хатар эмхидхэгдэхэ юм.

Ажалай Улаан Түгай орденто авиационно заводои «Рассвет» гэжэ Соёлой ордондо мүнөөдэр үдэшын 7 часһаа заводой цехүүдэй хүдэлмэришэд сугларжа, хөөрэлдөө үнгэргэхэ, хатар танца эмхидхэхэ болоно.

Нарин сэмбын комбинадай «Текстильщик» гэжэ Соёлой ордондо мүнөөдэр «Хүн ба хуули» гэнэн кинолектори үнгэргэдэхэ. Үглөөдэр театрта дуратайшуулай клуб ээлжээтэ хэшээлдээ сугларха юм.

Мяха консервын комбинадай Соёлой ордондо үглөөдэр үдэшын 8 часһаа дискотекэ эмхидхэгдэхэ.

Тумэр замайхидай, прибор бутээлгын заводой, барилгашадай, шэлэй заводой, Серовой нэрэмжэтэ клубуудта мүнөөдэр, үглөөдэр КПСС-эй XXVI съезддэ зорюулагдаһан «Съездһээ съезд хүрэтэр» гэнэн киногой долоон хоног, дискотекэ, «КПСС-эй XXVI съездые ажалай бэлэгүүдтэйгээр угтаха талаар комсомолой организацинуудай зорилго» гэнэн хөөрэлдөөнүүд үнгэргэдэхэ, концерт наадан эмхидхэгдэхээр хараалагдаа. Энээнһээ гадна хотын бүхы дүрбэн институдай клубуудта залуушуулай зугаа наадан болохо юм.

Улаан-Удэ хотын **экскурсиин болон аяншалгын бюрогой** хүдэлмэрилэгшэд эдэ үдэрнүүдтэ хэдэн бүлэг аяншалагшадые Хяагта хотоор, Новоселенгинск тосхон болон Улаан-Удэ соогуураа аяншалуулхаар хараалба.

Хотын спортын бааза, стадионууд дээрэ мүнөөдэр, үглөөдэр судна-бүтээлгын «Якорь», «Урожай» бүлгэмэй санын баазануудта санаар мүрысөөнүүд үнгэргэдэхэ юм. Мүн хотын һургуули, техникумүүдэй спортын залнууд соо шатараар, баскетболоор, столой теннисээр һонирхолтой нааданууд болохоор хараалагдаба.

Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой Соёлой ордондо ноябриин 24-һөө 28 болотор боксоор СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн болохонь. Наадан үдэрэй 11, үдэшын 6 часһаа эхилхэ юм.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Ажалай амжалтын замаар» — РСФСР-эй арбадахи зарлалай Верховно Советэй хоёрдохи сесси тухай ТАСС-ай материал. (Түгэсхэлынь 3-дахи хуудаһанда). «Тэжээлэй цехнүүд шүн далай эхитэй» — мүрысөөндэ хабаадагшын үгэ. «КПСС-эй XXVI съездые угтуулан» — тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Партийна ажабайдал: тоосоон ба һунгалта». «Хүнэй хабаһаа амжалта дулдыдадаг» — П. Натаевай статья. «Худалдаа наймаанай асуудалаар». «Овощ юундэ намартаа худалдагдаад һалашадаг бэ?» — В. Поповой статья. Нютаг нютагай һониной дээжэ.

Гурбадахи хуудаһанда. «Ажалай амжалтын замаар» — ТАСС-ай материалаи түгэсхэл. «Республикын арадай артист» — О. Куницынай статья.. «Бүмбэрсэг дэлхэйн һонин».

Дүрөөдэхи хуудаһанда. Заншалта «Субботын галханай материалнууд. Соносхолнууд.

ХУН ба байгаали

АМИТАД ХУУЛИЙН ХАРУУЊАН ДОРО

Ан амитадые хамгаалха ба хэрэглэхэ түхай Хуули [illegible] гүрэндэ һаяшаг баталагдаа. СССР-эй Науканнуудай академи[illegible] А. Н. Северцовэй нэрэмжэтэ Амитадай удаа дараалан [illegible]лалтын бурилдэл ба найрамдалые шэнжэлдэг Институдай ректор академик Владимир Евгеньевич СОКОЛОВ ба СССР-эй АН-эй Н. К. Кольцовой нэрэмжэтэ Биологиин хүгжэлтэй институдай лабораториие даагша биологиин эрдэмэй [illegible] Алексей Владимирович ЯБЛОКОВ гэгшэд АПН-эй корреспондентын гүйлтаар гүрэн түрын энэ хэрэгэй удха шанар[illegible] хөөрэнэ.

СОКОЛОВ: Манай гүрэндэ мүнөө хүрэтэр бэелүүлэгдэжэ байһан хуули ёһын эрхээр оршон тойронхи байгаалиие хамгаалгын асуудалнуудта горитой анхарал хандуулагдадаг байгаа. Байгаалиин баялигууд тухай, газар, уһа, ой модо хамгаалха тухай гүрэнэй документнууд абтаһан юм. Тиигэбэшье һүүлэй жэлнүүд болотор ан амитадай аймаг хууляар хамгаалагдаагүй байшоо. Шэнэ хуулиин абтаһанай һүүлээр байгаалиие хамгаалха хуули ёһын байгуулалтада ехэ нэмэлтэ оруулагдаа, тиигэжэ байгаалиин бүхы зүйлнүүд хараада абтаба бшуу. Ан амитадай аймагые хамгаалха ба хэрэглэхэ тухай Хуулиин проект бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдажа, 1979 оной эсэстэ хэблэгдээ һэн. Проектын зарим статьянуудта хабаатай хоёр мянга гаран дурадхал ба һанамжа СССР-эй Верховно Советэй Президиумдэ ороо. Һанамжа бүхэн наринаар хаража үзэгдэнэн, тэдэнэй хэдэн зуугаадынь хараада абтаһан байна. Шэнэ хуулиин ёһоор, ан амитадай аймаг байгаалиин бусад нөөсэнүүдтэ адли шухала гэжэ тоологдобо. Тэрэ гүрэнэй зөөри гэжэ соносхогдоо.

ЯБЛОКОВ: Энэ ушар хадаа хуулиин гол дүримэй нэгэн болоно. Ан амитадай аймагые заншалта аргаар ашаглалга гансал агнуурни ба загаһа олзоборилгые гуримшуулна бэшэ, мүн тэдэнэй амидардаг эрхэ байдалые хамгаалха хэрэгтэ хабаатай бшуу.

Хүнүүдэй ажаһуудаг газарта дүтэ шадар байрладаг ан амитад юрэнхы дээрээ дура зоргоороо бэйха аргагүйдэнэ. Шандаган, торхируу, гүрөөһэн, бусадшье ан гүрөөл газар элдүүрилгын оньһожоруулагдамал хүдэлмэриин үедэ олоороо үхэнэ, зариманда агнаһанай шэнээгээр гарзада ородог. Гэхэтэй хамта хэрбээ амитадые айлгаха, һүрдөөхэ түхеэрэлгэнүүдэр хүдөө ажахын машинануудые хангаагүй һаа гү, али тус хүдэлмэриин технологиие ондоо болгобол, тэдэнэй иигэжэ хосоролгые болюулжа магадгүй.

Үйлэдбэриин үедэ амитадай үхэлгые зогсоохо талаар предприятиин, эмхи зургаануудай ба эрхэтэдэй хэмжээнүүдые абахыень үялгаһан түсхай статья олон эрхэтэд ба эмхинүүдэй дурадхалаар энэ хуулида оруулагдаа.

Байгаалиин нөөсэ баялигуудые үлэмжэ ашаглагшадай эрхые хаһаһан угаа шухала статья тус хуули соо бии. Тэдэнэр мүнөө өөһэдынгөө хүдэлжэ байдаг газар дайдадахи ан амитадые хамгаалха үялгатай болонхой.

Гурбэл могой, баха мэтэ амитадые олзоборилгодо хабаатай һанамжанууд проектнүүдые зүбшэн хэлсэлгын үедэ хараада абтаһан байна. Могой гү, али бахануудые бариха тодорхой түсэбтэй гүрэнэй эмхи зургаанууд бии гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй, Теэд тэдэ түсэбүүд ан амитадые хамгаалгатай олонхи ушарта тааралдуулагдаагүй байһан гээшэ. Тиимэнээ эдэ амитадай тоо оромгүйгөөр хороогдоһон байна. Хуулиин ёһоор, иимэ ан амитадые олзоборилго удха шанараараа агнуурин ангуудтай адли болгогдоо.

Шэнэ хуули хадаа эрдэм ухаанда үндэлэдэг, гүнзэгы бодомжотой ехэ документ мүн. Ан амитадай бүхы янзануудай баялигые ба байгаалиин үзэгдэлнүүдэй бүрин бүтэн байлгые зандань үлөөхэ хэрэгтэй зааатагүй бэелүүлэгдэхэ тухай дүрим бусад оронуудай нэгэшье иимэ хуули соо энээн шэнги һайнаар тодорхойлогдоогүй.

Байгаалиин баялигуудай олон янза түрэлые үсөөрүүлжэ, хороожо болохогүй. Ан амитадай янза бүхэниинь хуулиин рэлтэндэ сэнтэй. «Хоротой» «туһатай» гэнэн ойлгомжо ондоо болоо. Ямар [illegible] ерэдүйдэ сэгнэгдэдэг байһыень хэншье хэлэжэ дахагүй юм.

20—30-аад жэлэй саадагнуурин ажахынууд [illegible]га, бүргэдүудые алаганаа лөө мүнгэн шан түлэдэг. Мүнөө тэдэнэй олон[illegible] Улаан дэбтэртэ оруулагдаа. Үрэмшөөнүүдые худаха шэ али зэргэ дэмжэгдэ[illegible] һэн бэ?! Теэд тэдэнэй [illegible] нозой зайлашагүй хүбүүниинь һаяар элирээ. [illegible] үрэмшөөнүүдэй олонхи [illegible] Улаан дэбтэртэ оруулха [illegible] гараа бшуу. Ороной мо[illegible] толата зарим газарнуу[illegible] һүрэдэг жаахан гүрбэл [illegible] най нэгэ хаһа соо шумуу[illegible] хооллодог шубуудһаа [illegible] дээрээ олон хорхойну[illegible] хороодог.

СОКОЛОВ: Ан амитадай [illegible] магай гүрэнэй мэдээнэ[illegible] (кадастр) зохёон табиг[illegible] лаар эрдэмтэд ехэ хүдэ[illegible] ябуулха ёһотой. Үсөөрө[illegible] үгы боложо байһан тө[illegible] амитад тусгаар хамгаала[illegible] абтана. СССР-эй Улаан [illegible] анха түрүүндэ СССР-эй [illegible] ажахын министерствын [illegible] гаанай документ байна[illegible] нөө Улаан дэбтэр бүхы [illegible] дотор хуулита болонхой [illegible] дэбтэртэ оруулагдаһан [illegible] тадые худаха али бүхы [illegible] хэрэг хадаа хуули буса [illegible] мүн.

Ан амитадые хамгаа[illegible] заншалта арга гэбэл, [illegible] веднигүүд болоно [illegible] һүүлэй үедэл тэдэнэй [illegible] түхэл — биосфернэ за[illegible] ник бии болоо. Юн[illegible] гэй «Хүн ба биосфер» [illegible] программын ёһоор, [illegible] хэй дээрэ биосфернэ [illegible] веднигүүд байгуулагдана. [illegible] хэйн хүн зоной үргэлжэ[illegible] байгаалиин нөөсэ баяли[illegible] та улам үргажа байгаа [illegible] тэнүүдээ уламжалан, хүн[illegible] шэнэ-шэнэ газарнуудые [illegible] лана. Эршэмтэйгээр ашиг[illegible] гын, мүнөө үеын техни[illegible] рэглэлгын эрхэ байдалда[illegible] логическа байгуулалтын [illegible] раар, хайшан гэжэ бэ[illegible] руулха байһыень үргэ[illegible] адаглалга ба шэнжэлгэ[illegible] гүйгөөр уридшалан хи[illegible] аргагүй. Эдэнние оёлго[illegible] тула эталон хэрэгтэй.

Биосфернэ заповедни[illegible] гансал хамгаалалта доро[illegible] даг газарнууд бэшэ. Т[illegible] эрдэм-шэнжэлгын нэгдэ[illegible] гурим хубилалтнуудые [illegible] һоо наринаар ажаглаг[illegible] олгохо. Эрдэмтэдэй [illegible] рондын үргэн холбоо [illegible] саан биосфернэ запо[illegible] гүүдгэ үабаатайгаар [illegible] лагдана.

Советскэ Союзда биосфернэ заповеднигүүдэй түр[illegible] ээлжээн байгуулагдаһан [illegible] дэнэй дунда: Березинскэ [illegible] бүүһэтэ-үргэн [illegible] холимог ойтой газар), [illegible] Хара хүрьпэтэ, (модого[illegible] ла газар), Репетекскэ [illegible] губи газар), Кавказай [illegible] Челекскэ, Сихотэ-Алинин[illegible] дата газарнуудай онд[illegible] шэнжэтэй дайда), Пр[illegible] Террасна (үргэн набшаг[illegible] той газар).

Мүнөө зоопаркнуудта[illegible] үүргэнүүд дээлгэдэдаг [illegible] хой. Тэдэнние амитадые [illegible] хаг янзые олошоруулгы[illegible] гэжэ тоолодог боложо[illegible] бшуу. Энээнние гэрэ[illegible] жэшээнүүд бии. Мо[illegible] шэнэ зоопарк шухаг [illegible] тадые олошоруулгын [illegible] лохо байха гэжэ хараа[illegible]

Хүнүүдэй ан амитадые [illegible] даха шэнэ ёһо гурим[illegible] зохёохо, тэдэнние ой[illegible] хэдуужа абаха саг ерэ[illegible]

Манай түби дэлхэйн [illegible] һуумаар эрхэ баидалта[illegible] хэ гээшэ бидэнһээ өөс[illegible] мнай дулдыдаха байна.

Т. ВАСИЛ[illegible]
хөөрөөе бэшэжэ [illegible]

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 —Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.50 —«АБВГДейка...». 10.20 —«Рафферти» телевизионно олон серитэй уран һайханай фильм (3-дахи серн). 11.30 —«Арадай аялга зэдэлнэ». 11.40 —«Түрэлхидтэ зорюулагдаһан дамжуулга». 12.10 — «Спортлотогон 47-дохи тираж». 12.25 —«Һайн шанартай эд бараа элбэг ехээр гаргаха». 12.55 — Манай адрес —Советскэ Союз». Севастополь хотын уран һайханай бүлгэмүүдэй хабаадалгатай программа.

Улаан-Удэ. 13.20 —«Пионери» — киножурнал. 13.30—«РСФСР-эй габьяата артист Ц-Д. Пурбуевай уран бэлиг».

Москва. 14.35 —А. Блогой түрэһөөр 100 жэлэй ойе угтуулан. «Сэдьхэлэй баатаршалга» —фильм-концерт. 15.30 — **«Мүнөөдэр — түбн дэлхэйдэ».** 15.45 —Үхибүүдтэ. «Стальное колечко» — телевизионно уран һайханай фильм. 16.15 —«Кара Караев. Хүгжэм, театр, кино». 17.20 — «Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 18.20 — **Политическэ шэнжэлэгшэ Ю. А. Летуновой хөөрэлдөөн.** 18.50 —«Коля ба Мурр», «Һолонго тухай баллада», «Хамаг юумэнэй хахадые хэдэг хүбүүн» — мультфильмнүүд. 19.15 — **«Правда» газетын политическэ шэнжэлэгшэ Ю. А. Жуковай уласхоорондын асуудалаар хөөрэлдөөн.** 20.00 — «Мы из Кронштадта»— уран һайханай фил[illegible] — «Время». 22.15 [illegible] болоор СССР-эй ч[illegible] «Спартак» —«Че[illegible] (Одессэ). 2-дохи та[illegible] — «Динамо» (Ки[illegible] — Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРО[illegible]

Улаан-Удэ. 11.35 [illegible] ритория» — уран [illegible] фильм.

Москва. 13.20 [illegible] вичка» — телеклуб[illegible]

САГАЙ УЛАРИЛ ЯМАР БАЙХАБ?

Удэртоо сэлмэжэ, бүрхэжэ байха, республикын ехэлхи газар дайда дээрэ багаханаар сагаан орехэ, һулаханаар бордоһолхо, Баруунхоёноёо секундын 5—10 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Удэртөо 6 — 11, зарим районуудта 16 градус хүрэтэр хүйтэрхэ. Тиихэдэ Байгал шадарай нютагуудта ерэйдоол 2 — 7 градус хүйтэн болехоор хүлеэгдэнэ.

Улаан-Удэдэ сэлмэлгэтэй, оурхэлгэтэй ааиха, багаханаар сагаан орохо. Баруунхоёноёо секундын 5—10 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Удэртөо 7—9 градус хүйтэн байха.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, прием[illegible] секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91. [illegible] редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-[illegible] пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро —2-57-63, [illegible]—2-65-21 информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Редактор Р. Б. ГАРМ